У нумары: З ПАЖОЎКЛЫХ КАРТАК | ЯК Я ЗАБІЎ РАСПУЦІНА | Чытачы пытаюць -„НІВА" адказвае

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА.

№ 33 (494) | ГОД X | 15 ЖНІЎНЯ 1965 года | ЦАНА 60 гр.

ПЯТРО СУШКО

НА ЧОЎНЕ ЎСПАМІНУ

Край юнацтва майго дзівоснага,
зноў плыву я тваімі вёснамі,
праплываю над тымі вязамі,
дзе не ўсе былі словы сказаны,
дзе ружовае сонца цёплае
уставала над белым поплавам.
Там мяне сустракае ветліва
незабыўнае, запаветнае,
мне насустрач бяжыць бярозкаю,
мільгаціць, бегучы, бярозтаю.
Застывае над самым беражкам,
Вецер косы ёй гладзіць беражна,
кожны лісцік пад ветрам — ходарам,
А над возерам — мора водару.
А над возерам неба ціхае.
Я на поўныя грудзі дыхаю...
З небасхілам, з бярозкай, з вязамі
непарыўнай любоўю звязаны.

НАД ВОЗЕРАМ.

Фота: Ул. Паўлючук

ЗЯЛЁНАЯ ПЕРСПЕКТЫВА

Вёска Юшкаў Груд такая, як другія ў аколіцы — Баршчэва, Ціванюкі, Плянта, Аднога, Тайніца, Бахуры. Але ў Юшкавым Грудзе знаходзіцца грамадская рада, школа, пошта, новенькая крама, бібліятэка, усялякія пункты. Тут здаўна стаіць царква.

Усё гэта вырашыла аб цэнтральным значэнні Юшкавага Груда ў гэтым дробнавясковым наваколлі. Праўду кажучы, праўдзівы Юшкаў Груд далей, за рачулкаю — і з пошты або грамадскай рады трэба ісці добрых парусот метраў. Словам, існуе як бы два Юшкавых Грудоў: вясковы, за ручаінаю і «казённы», паабапал гасцінца ад мястэчка Міхалова да мястэчка Ялоўка. Гасцінец пакручаны, пагоркаваты — ён асцярожна абмінае дрыгвяністыя хмызнякі тапелістага возера Гарбач і ціванюкоўскія даліны. На пясчаным грудзе, дзе размясціўся той другі, «казённы» Юшкаў Груд, гасцінец — як кажуць — вінклем паварочвае ў кірунку Ялоўкі.

Адсюль усюды блізка.

Зрэшты, гасцінец ужо перастаў быць гасцінцам. Апошнім часам пабудавалі сюды прыгожую шашу. Выгодная шаша яшчэ не дайшла да Ялоўкі і не дойдзе ў бягучым годзе. Канчаецца яна ў прыбахуроўскім лесе, дзе працуе дарогабудаўнічая брыгада Васіля Кузьмы з Плянты. Будова шашы дае заробак мясцовым людзям, стварае сурагат прамысловасці ў юшкаўскай старонцы — маю на думцы механізаваны выраб дарогабудаўнічых матэрыялаў.

Услед за шашою, пакрай гарбачоўскай дрыгвы, пачалася сёлета будова завода для здабычы багатых пакладаў гарбачоўскай лячэбнай гразі-баравіны, якая так патрэбная рэўматалагічным санаторыям. Гэты завод будзе таксама прадукаваць брыкеты. Кошт будовы завода каля дваццаці мільёнаў злотых. Першую сваю прадукцыю дасць у гадах 1967—1968.

У сувязі з тым, шмат гаворыцца аб перспектывах пабудовы чыгункі ад станцыі Валілы. Хаця гэта справа далёкай будучыні, аднак такая гаворка наконт чыгункі сведчыць аб вялікім зразуменні важнасці камунікацыі і належнага транспарту, без чаго не можа быць гутаркі аб хуткім развіцці эканомікі. Шаша ўжо паказала сваю важнасць. Юшкаўскія людзі не скупяць намаганняў у розных дарожных чынах. Дарогі — гэта нервы цяперашняга свету, без іх робіцца душна. Яны з'яўляюцца тым асвяжаючым акном.

Мікалай Багнюк, сакратар грамадскай рады, гаварыў аб будове бруку ў вёсцы Рудня і аб будове дарогі з Бандароў да Шымкаў. Да Бандароў, ужо ад некалькіх год, курсуе аўтобус ПКС.

У размове найважнейшае пакідаюць наканец. Прывычка старая як свет. Пад канец маёй размовы з Мікалаем Багнюком даведаўся я, што на тэрыторыі Юшкаўскай грамадскай рады налічваецца 2 727 гектараў ворнай зямлі і амаль 1 700 гектараў сенажацяў — у тым ліку яшчэ не асвоеных каля дзвесце гектараў. Адбываюцца, можна сказаць, ужо адбыліся тут вялікія меліярацыйныя работы. Гаспадары юшкаўскіх вёсак маюць, як ніхто другі, шмат сена. Гэты факт адразу прыдае вялікае значэнне, перад усім, перспектывам развіцця гадоўлі. Мала такіх аколіц на Беласточчыне, дзе ёсць такія неаглядныя лугавыя абшары, пасярод якіх цячэ славутая Нарва.

У Багнюковым, так сказаць, кабінеце сядзелі аграном і аграмеліярант. Цяпер самае цікавае мог расказаць мне толькі ён, значыць, аграмеліярант. Ён, Міша Гайдучэня, скромны і прыветлівы хлопец з Бу-

(Працяг на стар. 4)

Канчаецца яна ў прыбахуроўскім лесе, дзе працуе дарогабудаўнічая брыгада Васіля Кузьмы з Плянты.

ПРА АНДРЫЯНКІ

Мясцовасць гэтая, сядзіба ГРН, знаходзіцца на краі Бельскага павета па дарозе ў Сямяцічы. Пражывае тут дзве нацыянальнасці: беларусы і палякі. І хіба мала хто тут ведае, чаму так сталася. Проста жывуць адзін побач другога, жывуць дружна і працуюць, маюць свае радасці і клопаты. Няма тут святліцы, ані клуба, а нават адпаведнай школы. Але ёсць адна ўстанова грамадскага характару — грамадская бібліятэка з чытальняю.

Кіруе ёю Валянціна Каптэвіч. Засталі мы яе ў гарачы ліпеньскі дзень пры працы. Валя парадкавала і ўпісвала новыя кніжкі, прысланыя з павета.

— Летні перыяд, — гаворыць В. Каптэвіч, — заўсёды ў нас такі. Працы з чытачамі не вядзем, але адміністрацыйнай хапае. Ужо цяпер трэба рыхтавацца да асенне-зімовага перыяду.

Далей мы гаворым аб колькасці чытачоў, аб працы бібліятэкі. І трэба адзначыць, што тут яна з'яўляецца цэнтрам культурна-асветнага жыцця. 168 чыта-

(Працяг на стар. 5)

★

СЛЯДАМІ БРАНІСЛАВА ТАРАШКЕВІЧА

★

20 ГОД ПАСЛЯ ЗНІШЧЭННЯ ХІРАСІМЫ

Сонечная, бязветраная раніца 6 жніўня 1945 года вырашыла аб трагічным лёсе чвэрцьмільённага японскага горада. Амерыканская эскадрылля, якая праводзіла суперсамалёт з атамнай бомбай, мела некалькі аб'ектаў да выбару. Пагода над Хірасімай аднак была найлепшая: камеры самалётаў маглі свабодна фатаграфаваць ход выбуху. Першы атамны выбух быў не толькі страшэннай экзекуцыяй безабароннага горада, але гіганцкім доследам.

Пасля 43 секунд над Хірасімай распалілася пекла. Уцякаючыя, на вышыні дзесяці тысяч метраў, самалёты рванула агромнай выбуховай хваляй, а асляпляючы бляск — яснейшы ад сонца — нанёс удар на ўзброеныя ў спецыяльныя акуляры вочы лётчыкаў.

На зямлі, аднак, знішчэнні перавысілі ўсе ўяўленні. Выбух атамнага зараду, аб сіле 20-ці тысяч тон тратылю, татальна знішчыў будынкі, распаліў агромныя пажары і рассеяў вялікую колькасць радыёактыўнай субстанцыі. Выбух наступіў на малой вышыні — у паветры. У адлегласці 960 метраў ад нулявога пункта — загінула 26 тысяч 700 асоб з агульнага ліку 31 тысяча 200, якія знаходзіліся на гэтай тэрыторыі. На плошчы ад 960 да 2560 метраў, ад гэтага ж пункта, загінула 39 тысяч 600 людзей, а параненых было 53 тысячы чалавек. Гэта лікі ахвяр пацярпеўшых ад непасрэднага ўзрыву бомбы.

Рэзультаты атамнага выбуху не кончыліся 6 жніўня. Сотні людзей, якія не адчулі ранення або слабасці ў момант выбуху, памірала і памірае зараз на розныя хваробы, выкліканыя праменяваннем. Рэзультаты хірасімскага злачынства не загінуць нават са смерцю апошняга сведка трагедыі, таму што дзеці гэтага пакалення адчуваюць і будуць адчуваць вынікі атамнай атакі.

Атамны напад на Хірасіму, — а некалькі дзён потым на Нагасакі — распачаў эру атамнай зброі. Груз скінуты на Хірасіму, у сучасным быў бы заквaліфікаваны ў арсеналах атамных дзяржаў, як малы, мікраскапійнай велічыні. Эксперты думаюць, што атамныя дзяржавы маюць тэрмаядзерную зброю з сілай выбуху 100 мільёнаў тон тратылю. Знішчальная сіла гэтай зброі цяжкая да ўяўлення: няма ніякіх тэхнічных перашкод да збудавання яшчэ большых зарадаў.

Апрача бомб у арсеналах атамных дзяржаў ёсць і радыёактыўныя матэрыялы, якія могуць калечыць людскія арганізмы ў неспадзяваны хітры спосаб. Гэта радыёактыўныя матэрыялы, якія ўжываюцца ў выглядзе парашкоў, вадкасці, мін, ракет, якія могуць знішчыць высока сарганізаванае біялагічнае жыццё. Паколькі гэтая зброя вельмі цяжкая да адкрыцця і знішчэння, з'яўляецца яна зброяй, перад якой нельга знайсці адпаведнай абароны.

У 1945 годзе пераможаная практычна Японія сталася даследчым трусом. Адначасова амерыканцы пачалі шантажаваць Савецкі Саюз. Яны лічылі, што толькі яны маюць манаполію на выпуск атамнай зброі. Першыя пробныя выбухі ў СССР развеялі гэтыя думкі. Аднак у «цвёрдагаловых» мілітарыстаў і заходніх палітыкаў адзываюцца яны, што нейкі час.

Некаторыя амерыканскія вайсковыя прапануюць прымяніць радыёактыўную тэрмаядзерную зброю невялікіх размераў у В'етнаме. Мела б яна перахіліць шалю перамогі на іх бок у гэтай бруднай, асуджанай народам усяго свету, вайне. На працягу 20-ці год, якія аддзяляюць ад трагічнай сонечнай раніцы, суадносіны сіл на свеце змяніліся. І таму спробы атамнага дыктата асуджаны на няўдачу.

Хірасіма — гэта грозны момант. Напамінае яна аб неабходнасці намаганняў усяго свету за раззбраенне. Падкрэслівае, што тэрмаядзерная энергія не павінна быць пагрозаю, але дабрадзействам грамадскасці.

А. КАРПЮК

БРАТНЯЯ ЎРАЧЫСТАСЦЬ

Свята Адраджэння Польшчы ўрачыста адзначалася ў беларускай сталіцы, горадзе Мінску. У Палацы Культуры трактарнага завода адбыўся мнагалюдны сход, у якім прымаў удзел, м. ін., сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Сяргей Прытыцкі. Дарэчы прыпомніць, што С. Прытыцкі родам з вёскі Гаркавічы на Сакольшчыне. На гэты сход былі запрошаны таксама беларускія настаўнікі з Беласточчыны, якія знаходзіліся ў Мінску на спецыялістычных курсах па прадмету беларускай мовы.

ПЯЦІДЗЕСЯЦІГОДДЗЕ

Паўвеку існуе магілёўскі завод «Строммашына», які працуе для патрэб прамысловасці будаўнічых матэрыялаў. У сувязі з пяцідзесяцігоддзем гэтага магілёўскага гіганта Цэнтральны Камітэт Кампартыі Беларусі, Вярхоўны Савет БССР і беларуская Рада міністраў выслалі ўрачыстае прывітанне рабочаму калектыву.

ТАМАРА МІЯНСАРАВА З БЕЛАРУСІ

Нядаўна выступала ў Мінску папулярная Тамара Міянсарава. Тут яна пражыла сваё дзяцінства і маладосць, закончыла сярэднюю спецыяльную музычную школу Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

ЕГІПЕЦКІЯ ПАЦЁРКІ НА ПАЛЕССІ

Дзесяць гадоў беларускі атрад Інстытута археалогіі Акадэміі навук СССР вядзе раскопкі на Гомельшчыне. За гэты час было знойдзена шмат розных прадметаў ужытку і рэчаў старажытных славян, якія сяліліся над рэкамі Прыпяць і Сож. Недалёка ад мястэчак Ветка і Чачэрск знойдзены прадметы, якія адносяцца да каменнага і меднага вякоў. Ля вёскі Себравічы археолагі выявілі гліняныя пасудзіны, а ля пасёлка Пралетарскі — бурштынавыя і бронзавыя падвескі. Неспадзявана археолагі знайшлі егіпецкія пацёркі, якія адносяцца да сярэдзіны другога тысячагоддзя да нашай эры.

ПАЎМІЛЬЁНА

Паўмільёна пасажыраў перавозяць за суткі аўтобусы Мінскага абласнога трэста.

ЮНЫЯ ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІСТЫ

У школах арганізуюцца цяпер клубы юных інтэрнацыяналістаў, так званыя, клубы інтэрнацыянальнай дружбы. Дзяўчынкі і хлопчыкі вядуць перапіску са сваімі равеснікамі ў многіх краінах свету, абменьваюцца матэрыяламі, вывучаюць замежныя мовы.

На здымку бачым дошку з напісанымі словамі «мір», «радзіма», «няхай жыве свабода» на розных мовах — па-іспанску, англійску, руску. (СЯ)

ФЭСТЫН 40-ГОДДЗЯ ГРАМАДЫ

18 ліпеня ў Мілейчыцах адбыўся ўрачысты фэстын прысвечаны адзначэнню 40-й гадавіны ўзнікнення Беларускай сялянска-работніцкай Грамады. На ўрачыстасць сабралася многа людзей. З вельмі цікавым змястоўным дакладам аб значэнні дзейнасці Грамады выступіў старшыня Сямяціцкага аддзела БГКТ — Анатоль Мартыновіч.

Пасля даклада з багатай праграмай выступіў харавы калектыў з Вілінава, мастацкім кіраўніком якога з'яўляецца Анатоль Мартыновіч.

Выступіў таксама дзіцячы калектыў з Мілейчыц («Колёніе летне»), якога праграма была прысвечана 21-й гадавіне ПКВН. Потым працягвалася народнае гулянне.

На здымку: харавая група з Вілінава пад кіраўніцтвам Анатоля Мартыновіча.

Сяргей Крэйза
Мілейчыцы

КНІЖКІ ДЛЯ ДОМА КУЛЬТУРЫ ІМЯ КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА Ў ГАРАДКУ

Падарункі беларускіх савецкіх пісьменнікаў з уласнаручнымі дэдыкацыямі:

Іван Шамякін — «Сэрца на далоні»
Сяргей Грахоўскі — «Памяць»
Мікола Аўрамчык — «Ключы жураўліныя», «Сустрэча былых канагонаў»
Рыгор Бярозкін — «Паэзія праўды»
Піліп Пестрак — «Лясная песня», «Падарожнае»
Алесь Есакаў — «Старэйшы самадзейны калектыў», «Уладзімір Крыловіч»

Успаміны 16

Аднойчы паліцай увапхнуў да мяне нейкага незнаёмага чалавека. Я падумаў, што гэта таксама паліцэйскі стаўленнік. Адвярнуўся я да акна, стаю і маўчу. Хтосьці адзываецца на незразумелай замежнай мове. Гэта мяне зацікаўляе. Адварочваюся ад акна і бачу, што мой новы субкватарант набліжаецца з працягнутай рукой для прывітання.

— Гутэн таг! Здлястввуй, таваліш! — сказаў ён.

«Ага, хіба немец», — падумаў я і таксама падаў яму руку.

— Здраўствуй! — адказаў я, а ў мазгах узнікла пытанне: «адкуль ён тут? З Бельска ж у Германію хіба нейкіх паўтысячы кіламетраў. Ці ж бы гэта паліцыя ўхітрылася падставіць мне нейкага правакатара, які падаецца за немца?».

— Іх бін айн дойчэ камуніст, — сказаў немец, тыкаючы сябе пальцам у грудзі.

— Камуніст? — паўтарыў я знаёмае слова.

— Я, я, камуніст! — узрадавана падхапіў ён. Я прыглядзіўся да яго. Твар і вочы выяўлялі шчырую сардэчнасць.

— Ці не хлусіш? — запытаў я.

— Вас? — яго вочы разгублена сачылі за маім тварам. Відаць не зразумеў ён мяне.

— Роза Люксембург, Лібкнэхт, Тэльман, — паўтарыў ён вядомыя і мне прозвішчы германскіх рэвалюцыянераў. Я прыпомніў, што не так даўно на акружной канферэнцыі ў Беластоку таварыш «Захар» апавядаў нам пра Эрнеста Тэльмана.

— Тэльман — о! — склаў я пальцы так, каб утварыліся краты.

— Я, я, — кіўнуў ён сцвярджальна галавой. — Гітлер але дойчэ камуністэн — о! — цяпер ён паказаў мне пальцамі краты і яшчэ раз паўтарыў: — але камуністэн капут! — і пацягнуў рукой па шыі.

— Я ведаю, чуў, — сказаў я, але немец не зразумеў мяне.

— Іх бін ді флюхт эрграйфэн, — зашваргатаў ён і пачаў так перабіраць нагамі, быццам бы бег альбо ехаў веласіпедам. Слоў я не зразумеў, але здагадаўся, што ён гаворыць пра нейкія ўцёкі.

— Іх бін нах Москаў гэфлюхт, — мармытаў немец, а я зразумеў толькі, што ён пра Маскву, значыць, пра Савецкі Саюз.

— Ленін, сацыялізм, — кінуў я, каб неяк падтрымаць гутарку.

— Я, я, — падхапіў ён, — Ленін, сацыялізмус, свабода!

Сябра па нядолі праяўляў шчырую радасць, калі ўдавалася мне штосьці зразумець.

— Гут камэрад, гут, — гаварыў з захапленнем.

Я паверыў яму, хаця сустрэча сама па сабе была сапраўды незвычайнай.

Быў жа гэта перыяд, калі яшчэ свежа заставаўся ў памяці славуты працэс Дзмітрава, калі ўсе газеты пісалі аб пажары Райхстага, калі з Германіі прыходзілі самыя трывожныя весткі аб паводзінах фашыстаў. І вось у паліцэйскай камеры горада Бельска паяўляецца сапраўдны жывы чалавек, які супольна з тысячамі другіх таварышоў асмеліўся супроцьпаставіцца бурай гітлераўскай заразе.

— Іх бін міт рад гэфарэн, — шваргатаў немец ды таптаў нагамі, як бы ехаў веласіпедам. Паказваючы закаваныя ў кайданах рукі ён дабавіў: — унд польнішэ поліцай хат мір фэргафт.

Ён выцягнуў перад сябе рукі і хутка прыціснуў іх да грудзей, быццам бы каго лавіў. Я дадумаўся: ён гаворыць, што злавіла яго польская паліцыя, што ехаў ён веласіпедам, што хацеў дабрацца ў Савецкі Саюз.

Супольна правялі мы двое сутак. На жаль, я забыў яго прозвішча, хаця сумняваюся, ці перажыў ён вайну. З таго, што гаварылі паліцэйскія, вынікала, што майго таварыша, нямецкага камуніста, польскія ўлады адставілі назад у Германію, у рукі гітлераўцаў.

Амаль усіх арыштаваных таварышоў паразвозілі па турмах. Найбольш адправілі ў беластоцкую турму.

Застаўся я адзін. Паліцэйскія мяне не кранаі, як бы забыліся, што ў іх за сцяной сядзіць арыштант.

Сястра Надзя часценька прыносіла мне ежу і я памалу асвойваўся са становішчам палітычнага вязня. Часам у думках з'яўлялася надзея, што паліцыя мяне ад-

З пажоўклых картак

Сталіна «дзяржавы ў дзяржаве»

У 80-тых гадах XIV стагоддзя ішла зацятая барацьба за літоўскі трон. Афіцыйна штопраўда царстваваў Ягайла, які пазней пад імем Уладзіслава быў таксама каралём Польшчы, але прэтэндаваў на трон таксама яго дваюрадны брат — Віталд. У 1382 годзе пасля доўгай і скрупулёзнай падрыхтоўкі зрабіў дзяржаўны пераварот. Пераварот не ўдаўся. І на гэты раз Ягайла перамог. Партыя Віталда пацярпела катастрафальнае паражэнне, а сам Віталд вымушаны быў шукаць прыстанішча перад помстаю пераможнага брата. Пагражала яму смерць.

У такім становішчы Віталд вымушаны быў шукаць нейкага глухога закутка, дзе б яго не шукалі. Польскі гісторык, праф. Станіслаў Гэрбст мяркуе, што такое прыстанішча знайшоў Віталд іменна ў Гарадку, які знаходзіўся на Супраслі. Адсюль, толькі пасля нейкага часу, выслаў пасланнікаў да Ягайлы, каб атрымаць прабачэнне. Гэта яму ўдалося і потым быў вялікім князем Літвы.

Што было ў Гарадку на працягу наступных некалькіх дзесяткаў гадоў — не ведаем. У 1466 годзе малы гарадок на Супраслі супольна з вялікаю плошчаю пушчы атрымоўвае Івашка Хадкевіч, пасля яго атрымлівае ў спадчыну яго сын Аляксандр, які ў 1525 годзе атрымоўвае ў спадчыну ва ўласнасць агромную плошчу Блудаўскай пушчы супольна з Заблудавам. Быў ён уладальнікам аграмаднага маёнтка. Акрамя маёмасці ў басейне ракі Свіслачы і ў Брэсцкім меў у адной толькі Блудаўскай пушчы 800 кв. км. зямлі. Такой плошчы не мела ніводнае нямецкае княства.

Аляксандр Хадкевіч на галоўную сядзібу выбраў сабе іменна цэнтральна распаложаны Гарадок. Там, дзе раней быў абаронны гарадок, ён пабудаваў мураваны палац ці замак. Да сёння над берагам Супраслі можна знайсці старыя цэглы агромных размераў з раўкамі з аднаго боку. Можна таксама знайсці старыя, з эпохі рэнесансу, кафлі, упрыгожаныя ва ўсялякія ўзоры. Гэта іменна і рэшткі пасля даўняга палаца Хадкевічаў.

У 1498 годзе Аляксандр Хадкевіч засноўвае ў Гарадку манастыр Базыльянаў. Манахам, аднак, дрэнна жылося пад вокам пана, бо ўжо ў два гады пазней на ўласную просьбу аселі ў тым месцы, дзе сёння знаходзіцца гарадок Супрасль.

Тым часам вакол Гарадка, які хаця стаўся ўжо горадам, надалей утрымоўваў старую назву, пачынаюць засноўвацца вёскі. У вялізных лясах пасяленцы прадукуюць усялякія вырабы: паташ, смалу, выплаўляюць жалеза з дзярнінай руды. На выкарчаванай плошчы сеюць збожжа. Хадкевічы большасць гэтых прадуктаў сплаўлялі Супраслю, Нарваю і Віслаю аж у Гданьск. У замен за гэта з Гданьска наплываюць у Гарадок вырабы заходнееўрапейскіх рамеснікаў: дарагое сукно, мэбля, вырабы з метала, шкла. Гарадок расце. Ужо ў XVI стагоддзі разцягнуўся на даўжыні аднаго кіламетра ўздоўж галоўнага шляху.

У канцы XVI стагоддзя Гарадок ізноў страчвае сваё значэнне. З рук Хадкевічаў агромны маёнтак пераходзіць ва ўладанне некалькіх магнацкіх родаў. Старым замкам у Гарадку ніхто не цікавіцца, маленькі гарадок, ведучы спакойнае жыццё, якое трывожаць час ад часу войны, якія хутчэй за ўсё пераходзяць дзесьці «бокам, чакае новага мецэната. Мелася гэта стацца толькі ў XIX стагоддзі.

Р. КРАСЬКА

За сухастоем вёска Гацькі.
Фота — (СЯ)

ЗВЫЧАЙ ХАДЗІЦЬ У ГОСЬЦІ

Тры тысячы гадоў назад была напісана на Усходзе кніга цырыманіялу. Адзін з раздзелаў спецыяльна прысвечаны візіту. Прыходзячы ў госьці, гаворыць яна, трэба абавязкова прынесці падарак гаспадару з забітага фазана. Птушку трэба трымаць абедзвюма рукамі, а галава яе павінна быць павернута налева. Найменшае адступленне ад гэтага можа быць зразумелым як праяўленне няўвагі да гаспадара. Далей адбываўся дыялог паміж госцем а гаспадаром, дзе госць запэўніваў, што недастойны нанесці гэты візіт, а гаспадар горача пярэчыў — што гэта ён недастойны прымаць такога высокага госця. Людзі, якія маглі так многаслоўна выражаць сваё паважанне адзін да другога, павінны былі мець многа вольнага часу і збытку ветлівасці. (ака)

ПАД РАЗВАГУ ДРАМГУРТКОЎ

ЦІКАВАЯ П'ЕСА

«Мікітаў лапаць», «Пярэстая красуля» і іншыя гэтага тыпу п'есы, якія ўсё яшчэ блытаюцца па сцэнах аматарскіх драматычных гурткоў, ужо «пераеліся» як перасолены боршч. Яны настолькі аджылі свой век і настолькі адсталі ад спраў і праблем сучаснай вёскі, што ўжо даўно павінны пайсці на заслужаны адпачынак у нейкі архіў.

Узнікае аднак істотнае пытанне: чым іх заступіць? Што маюць ставіць аматарскія драмгурткі?

Так, гэта праўда, што добрых п'ес на беларускай мове, прысвечаных найбольш істотным праблемам сучаснай вёскі ў нашай краіне, на жаль, няма і не можна, пакуль што, спадзявацца, каб яны паявіліся. Адаптацыя твораў, якія выдаюцца ў Савецкай Беларусі (з увагі на іх спецыфіку) таксама не развязвае праблемы.

Варта тады зацікавіцца рэпертуарным матэрыялам, які прапануе нам **Цэнтральная парадня аматарскага мастацкага руху — ЦПАРА.** Выдае яна штогод даволі многа п'ес асабліва прыгодных для пастаноўкі на аматарскай сцэне. Кожная п'еса суправаджаецца каштоўнымі заўвагамі рэжысёра і сцэнографа, якія інфармуюць самадзейнікаў, як ставіць гэтую п'есу, што ў ёй найважнейшае, якія ролі даваць якім аматарам. У канцы прыводзяцца праекты абсталявання сцэны для паасобных актаў і праекты прыкладных убораў для акцёраў-аматараў.

Вось у мяне ў руках навейшая выдавецкая адзінка ЦПАР-ы — сучасная драма ў чатырох актах польскай пісьменніцы Марыі Шулецкай пад загалоўкам «Сцёблы саломы» (*„Źdźbła słomy”*).

Дзеі яе адбываюцца ў спулдзельні прадукцыйнай, але асноўны канфлікт, вакол якога абаснавана п'еса, можна падгледзець у многіх іншых вёсках, бо ў многіх вёсках, сельскагаспадарчых гуртках або ў грамадскіх радах знойдзецца гэтакі Крыпа (асноўны герой п'есы), які дапаўшы да «ўлады», захапляецца важнасцю своёй асобы да таго, што ўрэшце перастае лічыцца з людзьмі, якія яго паставілі.

(Працяг на стар. 5)

БЕЛАРУСІЯ!

ДОБРАЯ ТРАДЫЦЫЯ

У «Камэне», грамадска-культурным двухтыднёвіку, які выходзіць у Любліне, у нумары за 1—15 ліпеня г. г. з прыемнасцю знаходзім падборку вершаў сучасных беларускіх савецкіх паэтаў у перакладзе на польскую мову. Змешчаны творы Дануты Бічэль-Загнетавай, Ніла Гілевіча і Петруся Макаля. Пераклаў іх Стэфан Орчык. Пры нагодзе варта адзначыць, што «Камэна» не ўпершыню друкуе беларускіх паэтаў. Гэта добрая традыцыя часопіса. Пачатак яе ў міжваенных гадах. (рл)

* * *

пусціць на волю. Я ж да нічога не прызнаўся, а дэфензіўшчыкі, апрача даносаў сваіх стаўленнікаў, не маюць супраць мяне ніякіх пераканаўчых доказаў.

Набліжаўся першы месяц майго заключэння. На світанні восьмага лістапада разбудзіла мяне стукатня ў паліцэйскім пакоі.

«Што яны сёння там робяць? Чаму не спяць?» — задумваўся я і раптам прыпомніў, што гэта ж сёння сямнаццатая гадавіна кастрычніцкай рэвалюцыі, якую на свой спосаб адзначаюць паліцаі. Я моцна прыціснуў вуха да дзвярэй.

— Дзе ты быў? — пытаў нейкі паліцай свайго сябра.

Той назваў некалькі знаёмых мне вёсак і сам запытаў.

— А ты?

— Я таксама цэлую ноч лазіў па дарогах.

— І як?

— Усе вёскі, усе дарогі засмечаны камуністычнай бібулай!

— Я таксама назбіраў поўную торбу гэтых іхніх лістовак.

— Адкуль яны бяруцца? Хто іх рассявае? То ж усе камуністы ў нас пад ключом.

— А чорт яго ведае!

— Хіба рэвалюцыя будзе!

— Што ты?!

— Дык яшчэ ніколі не было на дарогах столькі камуністычнай літаратуры!

— Кожны мужык — гэта камуніст.

— Яны нас павесяць!

— Што нам рабіць?

Мне ад радасці хацелася танцаваць. Значыць, паліцыі не ўдалося спыніць падпольнай дзейнасці нашай партыі, яна надалей змагаецца за сваю свяшчэнную справу, а непрыкметныя рукі таварышоў — падпольшчыкаў па-ранейшаму славяць вялікія ідэі Кастрычніка! У маёй халоднай камеры запахла вясной. Хай паліцаі трасуць галёшкамі са страху! Хай ведаюць, што ўжо недалёкі канец іх панавання! Арыштавалі сотню таварышоў, а на іх месца стае ў рады барацьбітоў тысяча другіх!

Вестка, якую прынеслі мне ў камеру паліцэйскія, уздзейнічала на мяне, як чарадзейскі эліксір. Перасталі дакучаць паны, здавалася мне, што ніколі не было зверскіх катаванняў. Я адчуваў няведаны дагэтуль прыліў сіл. Мне захацелася сваімі думкамі падзяліцца з сябрамі на свабодзе, заахвоціць іх да стойкасці, да барацьбы. Я рашыў напісаць ім пісьмо. Кавалачак алаўка я раней яшчэ знайшоў у сваёй камеры, а на паперу выкарыстаў апакоўку, у якой сястра прыносіла мне ежу. У пісьме гэтым апавядаў я пра катаванні, інфармаваў, што я гавару ў час допытаў, што трэба гаварыць таварышам, калі б іх пыталі пра нашую дзейнасць, заклікаў да актыўнага супраціўлення ўраду.

Надзя прыйшла мяне наведаць дзевятнаццатага лістапада. Было якраз свята — святога Міхаіла. Штогод гэтага дня адбываецца ў Бельску фэст. Пад царкву з'язджаюцца людзі з усіх навакольных вёсак.

Надзя падала мне пакунак. Я забраў ежу і хутка ўвязаў у ражок хустачкі сваё пісьмо і разам з другімі рэчамі аддаў хустачку назад для сястры.

— Праверыць! — загадаў камендант. Мне затрасліся ногі. Я і сястра стаім і гаворым. Побач нас — камендант і паліцай. Той, якому камендант загадаў праверыць Надзіны рэчы, узяў пакунак і, адышоўшы некалькі крокаў, разлажыў яго на стале.

Сястра штосьці апавядае пра сямейныя справы, пра вёску, пра дзяўчат і хлопцаў, але я нічога не чую. Сэрца лапоча, як машына на поўным ходзе. Не спускаю вачэй з рук паліцая. Што рабіць? Правал! Сам даў паліцыі ў рукі доказ, якога яна дарэмна дагэтуль шукала!

Так, сталася! Маё пісьмо ў руках паліцая!

— Пане камендант, грыпс! — крычыць паліцай на цэлы калідор. Яго твар ад нечаканага хвалявання зафарбоўваецца цёмным понсам.

— Грыпс?! — недаверліва пытае камендант.

— Так, вось ён! — паліцай падае маё пісьмо свайму шэфу. Я бялею ад жаху. Камендант асцярожна раскручвае кавалак шэрай паперы і тут жа пачынае чытаць.

Рашэнне прыходзіць нечакана. Я маланкава, бы на пружыне, выцягваю руку, вырываю пісьмо з рук каменданта і ўпіхаю сабе ў рот... жую, праглынаю. Камендант кідаецца на мяне, яго падуладны дапамагае яму. Я бараніся. Сыплюцца ўдары.

Надзя крычыць, аж сцены дрыжаць.

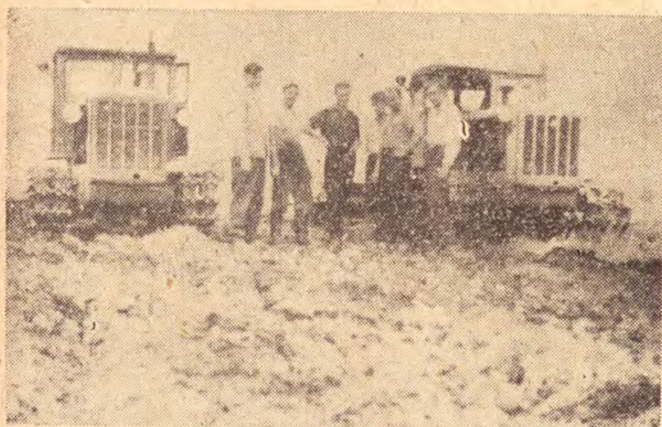
Паліцаі цягнуць мяне ў камеру. Збіваюць з ног, адкрываюць рот, мнуць жывот і таўкуць як сноп жыта. Аднак ужо запозна!

Тут жа з'яўляюцца дэфензіўшчыкі: Здрайкоўскі, Радульскі.

— Мы з цябе кішкі выпарэм, а дастанем гэты грыпс, — крычыць Радульскі.

Зноў катаванні, пагрозы і абяцанкі. Усё аднак дарэмна. Я, заціснуўшы зубы, маўчу. Так праходзіць некалькі гадзін. Урэшце пакідаюць мяне ў спакоі. Яны ведаюць, што лёс мой ужо вырашаны. Прыйшла пастанова ваяводы: адставіць мяне ў Картуз Бярозу

ЗЯЛЁНАЯ ПЕРСПЕКТЫВА

У Будах пыхцелі і ламасалі гусенічныя трактары...

(Працяг са стар. 1)

цоў — у мінулым годзе закончыў беластоцкі Меліярацыйны тэхнікум. Разам з яго кіраўніком Станіславам Берылам рушылі паглядзець меліяраваныя і загаспадароўваныя прынарваўскія сенажаці.

У Будах пыхцелі і ламасалі гусенічныя трактары Івана Эканамюка і Казіка Чапляевіча. Сёння працавалі яны з, так званымі, талеркамі. Імі знішчалі пустазелле асвяжаючы зямлю, рыхтуючы яе для загаспадаравання пад буйнае будучае сена. Непадалёку гаспадары сеялі з плахты штучныя ўгнаенні. Крыху архаічны, старадаўні гэта вобраз гаспадара з плахтаю, але як жа пацяшальны. Бо ў плахце штучнае ўгнаенне і... прызнанне вялікага сэнсу меліярацыі.

Як непрыемны анекдот расказваецца аб тым, што ў Ціванюках некаторыя гаспадары бегалі з сякерамі за трактарамі, енчылі. Цяпер ціванюцкія людзі, наўрад ці прызналіся б да такога ўчынку, бо ў выніку зробленай меліярацыі і загаспадаравання іх сенажацяў маюць стагі сена, замест даўнейшых здзічэлых і стоптаных быдлам лугоў.

Меліярацыйныя работы на прынарваўскіх сенажацях у юшкаўскай старонцы падзелены на два, так званыя, аб'екты. Адзін аб'ект называецца — Луплянка і да яго належаць сенажаці гаспадароў Луплянкі, Бахуроў, Рудні, Болтрыкаў. Другі аб'ект называецца — Руднік, дзе маюць свае сена гаспадары Юшкавага Груда, Ціванюкоў, Кухмоў, Плянты, Адногі, Тайніцы Верхняй, Тайніцы Ніжняй. Маюць тут свае сенажаці нават гаспадары з тэрыторыі Гайнаўскага павета.

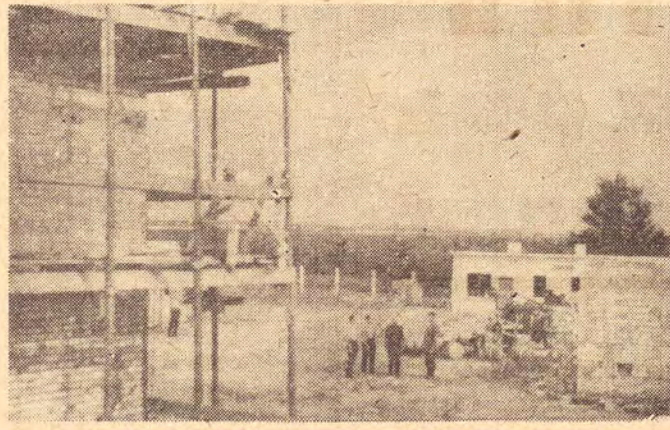
Абодва аб'екты налічваюць штосьці каля дзвюх тысяч гектараў сенажацяў. Гэтыя тысячы гектараў сенародных прынарваўскіх абшараў трэба лічыць, як асноўную перспектыву гаспадаркі ў прыбелавежскіх небагатых і малюткіх вёсачках, дзе, пераважна, альбо пясчаныя пагоркі, альбо торф, альбо лес.

Перспектыва гаспадаркі гэтых вёсачак у гадоўлі — у малацэ, мясе.

(СЯ)

Фота: аўтара

P. S. — Водная суполка ў Юшкавым Грудзе прыняла характэрную назву «Развой». Яе старшынёю з'яўляецца Мікалай Багнюк.

...пакрай гарбачоўскай дрыгвы пачалася сёлета будова завода...

У Новым Востраве любяць спорт.

Фота — (СЯ)

ЧЫТАЧЫ ПЫТАЮЦЬ — „НІВА" АДКАЗВАЕ

Пад гэтым лозунгам друкуем адказы на пытанні, якія найбольш хвалююць нашых чытачоў.

Сёння адказ на пытанне:

Ці прыслугоўвае мне палёгка ў падатку?

Мужа майго забілі бандыты. Я засталася з двума дзяцьмі. Цяпер навесну сын пайшоў у салдаты, а малодшая дачка яшчэ канчае пачатковую школу. Мне адной цяжка справіцца з усімі абавязкамі, хаця шчыра хацела б быць у парадку з нашай народнай уладай, за якую злажыў сваю галаву мой муж. Пісала заяву, але ГРН дала адмоўны адказ. Сакратар паясніў мне, што і так ужо многа разоў прызнавалі мне ільготу.

Адказ:

Становішча ГРН няслушнае, яно вас яўна крыўдзіць. Пры абставінах, у якіх вы зараз знаходзіцеся, належыцца вам палёгка ў зямельным падатку з дзвюх прычын.

Прычына першая: **Смерць мужа ў абароне дэмакратычнага ладу нашай дзяржавы.** Па гэтай прычыне належыцца вам ільгота ад 15 до 50 працэнтаў сумы, якую абавязаны вы заплаціць дзяржаве як зямельны падатак. ГРН абавязана прызнаць вам ільготу на аснове пісьмовага пасведчання Прэзідыума ВРН. Калі ў вас няма такога пасведчання, неабходна звярнуцца за ім у Прэзідыум ВРН. Найлепш скласці заяву ў Бюро вашай грамады, якое абавязана на працягу 2-х тыдняў пераслаць вашу заяву згодна з яе накіраваннем.

Прычына другая: **Сын у салдатах.**

Так званая **салдацкая палёгка** ў зямельным падатку прыслугоўвае гэтым сем'ям, у якіх цяперашні салдат быў асноўнай «рабочай сілай» у гаспадарцы, **што мае поўнае застасаванне ў вашым выпадку.** Размеры льготы залежаць ад гадавога даходу, на аснове якога аблічваюць падатак. Пры даходзе да 32 тыс. злотых — ільгота 50% падатку; пры даходзе да 61 270 зл. — ільгота 30%; а яшчэ пры вышэйшым даходзе можа быць прызнана ільгота ў размеры 20% сумы падатку.

Бацькам салдата, калі яны старыя (бацька — звыш 60 год, маці — звыш 50 год) і няма каму ў іх заняцца гаспадаркай, таксама прыслугоўвае ільгота ў зямельным падатку ў вышэй прыведзеных размерах.

Салдацкія ільготы прызнаюцца членам сям'і толькі тады, калі служба ў арміі працягваецца не менш 9 месяцаў. Ільготы прызнае ГРН на аснове пасведчанняў раённай вайсковай камісіі — ВКР.

Чакаем на наступныя пытанні, па якія не змаглі вы самі знайсці адказу. На канверце пад адрасам, калі ласка, дапішыце: «**Адказ**».

Ваш сябра

Водаправод

Для адпаведнага навадненння сенажацяў вёскі Бахуры ў Беластоцкім павеце будуецца водаправод даўжынёю каля 800 метраў — ад рэчкі Луплянка. Вада ад водаправода будзе разліваецца каналамі і, такім чынам, утрымаецца адпаведная вільготнасць глебы. (ся)

Сучасная жанчына

У рэдакцыю прыходзіць вельмі многа пісем з просьбаю параіць, як зрабіць дамашнюю абстаноўку больш па-сучаснаму, якую купляць мэблю, як апранацца, як варыць, як накрыць стол, як даглядаць малыя дзеці і г. д. і г. д. Найчасцей пішуць да нас маладыя гаспадыні і маладыя маці. І вось у гэтай рубрыцы «Сучасная жанчына» мы пастараемся вам, жанчынам, дапамагчы, пастараемся даць адказы на ўсе вашыя пытанні.

Сёння Аксіння раіць, як хутка і танна зрабіць абед.

Халаднік з агародніны

Палавіну кілаграма ўсялякай агародніны (у тым 1 малая цвятная капуста — каляфёр) памыць і дробна парэзаць. Усё гэта заліць невялікаю колькасцю вады, дадаць солі і крышку цукру і зварыць. Калі будзе мяккае — астудзіць. Шклянку кіслага малака, шклянку смятаны і шклянку соку з памідораў збіць на пену, дадаць агародніну, прыправіць — калі трэба — да смаку, усыпаць многа парэзанага кропу.

Тушаныя грыбы

1 кг грыбоў старанна ачысціць, спаласкаць у некалькіх водах, парэзаць у палоскі. У каструлі разагрэць лыжку тлушчу («пальмы» або масла), пакласці парэзаную на чацвярынку цыбулю і грыбы, дадаць солі і перцу, накрыць і тушыць каля гадзіны. Потым дадаць палавіну шклянкі смятаны, якую трэба вымяшаць з поўнай лыжкай мукі, заварыць усё гэта, зменшыць агонь і тушыць яшчэ 15 мінут. Перад тым, як падаць, трэба ўліць яшчэ палавіну шклянкі смятаны, вымяшаць усё і тады падаць.

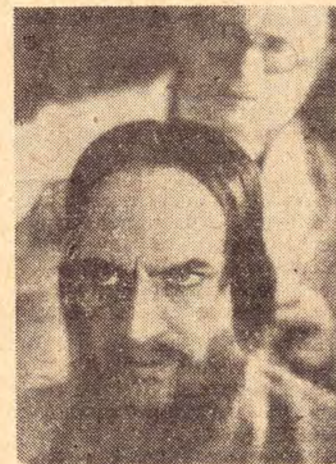
ЯК Я ЗАБІЎ РАСПУЦІНА

У Малой энцыклапедыі можна даведацца пра Распуціна наступнае: Распуцін Грыгорый Яфімавіч (1872 — 1916), авантурыст і рускі «цудатворца», выдаваў сябе за манаха, любімец царскай сям'і Міхалая II, тайны нямецкі агент, дабіўся ў час I сусветнай вайны велізарных уплываў на царскім двары; забілі яго князь Юсупаў і Пурышкевіч, члены антынямецкай дваранскай партыі.

Што сталася з забойцамі Распуціна? Аказваецца, што Фелікс Феліксавіч Юсупаў яшчэ жыве, мае цяпер 78 год і пастаянна знаходзіцца ў Парыжы. Юсупавы былі найбольш багатымі людзьмі ў даўняй Расіі, нават багацейшымі ад самой царскай сям'і Раманавых. Пасля рэвалюцыі Юсупаў апынуўся на эміграцыі, дзе надрукаваў два тамы сваіх успамінаў, у якіх, між іншымі, апісвае падрабязна забойства Распуціна.

Калі было пастаноўлена забіць Распуціна, Юсупаў стараўся навязаць з ім блізкія кантакты, здабыць яго давер. У склад групы змоўшчыкаў, апрача Юсупава, уваходзілі: вялікі князь Дзімітр Паўлавіч, сын царскага сваяка і Пурышкевіч, дэпутат Думы. Да гэтай таямніцы дапушчана яшчэ капітана Сухоціна і доктара Лазаверта. Вырашана, што Распуцін будзе забіты на кватэры князя Юсупава пры вуліцы Мойка ў Пецярбургу.

Зманудь Распуціна на кватэру Юсупавых было лёгка, бо гэты нібы манах вельмі захацеў пазнаёміцца з жонкаю Юсупава, княгіняю Ірынай. Паміма таго, што ў той час знаходзілася яна на Крыме, спатканне было вызначана на ноч з 29 на 30 снежня 1916 года.

Распуцін нічога не прадчуваў, адаслаў сваіх агентаў, каб не перашкаджалі яму і дамовіўся з князем Юсупавым, што ён прыедзе па яго ноччу, увойдзе кухоннымі дзвярыма.

КНЯЗЬ ЮСУПАЎ УСПАМІНАЕ

Было пастаноўлена, што прыму Распуціна ў свежа абсталяваным сутарэнні, дзе было два пакоі. Большы з іх заменена на сталовую... Дамовіліся, што Дзімітр, Пурышкевіч і Сухоцін пойдуць на партэр і запусцяць грамафон з вясёлымі пласцінкамі.

РАСПУЦІН У ЮСУПАВА

Распуцін прыслухаўся.

— Што гэта такое? Гулянка, што? — запытаў.

— Не, гэта мая жонка запрасіла сяброў. Хутка ад'едуць. А мы пакуль што пойдзем у сталовую і вып'ем чаю.

Мы сышлі ўніз...

Селі за сталом і пачалася размова. Урэшце Распуцін аднак папрасіў чаю. Я наліў яму і падсунуў пасуду з піроржным, у якое насыпана цыяністага калію. Спачатку адмовіўся:

— Не маю ахвоты, за салодкія.

Але потым паміма ўсяго ўзяў адзін пернік, затым другі... Я з перапалохам глядзеў на яго. Атрута тут жа павінна была паказаць сваю сілу, але тым часам Распуцін гаварыў далей, як бы нічога не здарылася.

Я запрапанаваў яму нашага крымскага віна. Зноў адмовіўся. Час ішоў, і я пачаў паволі нервавацца. Паміма таго, што ён адмовіўся, я наліў дзве чары, але па незразумелых мне прычынах не тыя, дзе знаходзілася атрута. Распуцін выпіў з прыемнасцю.

— Налі мне яшчэ мадэйры. — Гэтым разам я хацеў наліць віно ў чару, дзе знаходзілася атрута, але «манах» запратэставаў:

— Налі ў тую самую чару.

— Нядобра мяшаць гэтыя віны.

— Кажу табе, налі.

У гэты момант я нібы нехочучы ўпусціў гэту чару, з якой ён піў, і наліў мадэйры ў чару з цыяністым каліем.

Я стаяў за ім, сачыў за кожным ягоным рухам і чакаў, калі зваліцца ён на падлогу. Але ён спакойна, невялікімі глыткамі піў віно, цешыўся ім як сапраўдны знаўца, прытым яго твар зусім не змяніўся. Толькі час ад часу падымаў руку да шыі, як бы было яму цяжка піць. На маё запытанне, што яму робіцца, адказаў:

— Штосьці дзярэ мяне ў горле.

Відаць, атрута не дзейнічала. Цяпер Распуцін спакойна хадзіў па пакоі. Тады ўзяў я другую чару з атрутаю, напоўніў яе віном і падаў Распуціну. Выпіў з такім самым вынікам...

...мы сядзелі насупраць сябе, маўчалі і пілі...

— Заспявай штосьці вясёлае, мне падабаецца, калі ты спяваеш.

Нялёгка было мне спяваць у такую хвіліну, да таго яшчэ вясёлую песеньку. Узяў я гітару і заспяваў, але штосьці смутнае..

Час праходзіў. Гадзіннік паказваў на палавіна трэцюю ночы. Гэты кашмар цягнуўся ўжо дзве гадзіны. Угары выразна нерваваліся і галасавалі на ўсю пару. Я баяўся, каб мае сябры, страціўшы цярплівасць.

Наш Беласток. Пасёлак пры вуліцы Гарбарскай.

Фота: М. Х.

Сельская гаспадарка без таямніц.

НАЙЛЕПШЫ ХЛЕБ - СВОЙ

Дэфіцыт збожжа — гэта ўсё яшчэ надзённае пытанне. Яно выклікае шмат спрэчных думак. Як жа так, — гавораць некаторыя беластоцкія сяляне, — Беласточчына таксама належыць да дэфіцытных раёнаў? Такое сельскагаспадарчае ваяводства, больш 600 тыс. га жыта, аўса, пшаніцы, ячменю. Збірае ў год каля 870 тыс. тон збожжа (у тым ліку аж 502 тыс. тон жыта).

Справа адразу выясняецца, калі скажам, што дзяржава скупляе толькі 80 тыс. тон у год. Рэшта застаецца ў гаспадарках і выкарыстоўваецца на корм для жывёлы. Калі возьмем пад увагу дастаўку збожжавых мяшанак, а таксама мукі і іншых збожжавых прадуктаў, дык робіцца зразумелым факт, што мы больш бяром ад дзяржавы, як ёй даём. Уся праблема заключаецца ў параўнаўча нізкай ураджайнасці збожжавых культур. Збіраць па 12—14 ц з гектара — гэта вельмі мала. Павышэнне ўраджайнасці да 18—20 ц з гектара поўнасцю забяспечыла б нашыя патрэбы і нават мы тады ўнеслі б не малы ўклад у выраўнанне збожжавага балансу краіны.

Пошукі дадатковага збожжа шляхам павелічэння пасеваў збожжа — гэта найменш эфектыўны шлях. У 1950 годзе збожжавыя культуры займалі ў нашым ваяводстве 63,1% плошчы, а цяпер займаюць каля 57%. На гэтым узроўні мы ўтрымаем пасевы збожжа і далей, нягледзячы на тое, што эканоміка патрабуе павелічэння засеваў кармавых і прамысловых культур коштам збожжа. Збожжа ж належыць да раслін, якія не паляпшаюць структуру глебы. Хутчэй наадварот — дзейнічаюць дэструкцыйна на глебу, спрыяюць высыханню яе і распаўсюджванню пустазелля. Таму нельга прызначаць на збожжа больш 66% плошчы пасеваў. Па гэтай прычыне нельга сеяць збожжа на тым самым месцы больш як два гады запар. (Апошні ў севазвароце пераважна бывае авёс, сеяны пасля жыта).

Вырашэння гэтай праблемы трэба шукаць у павышэнні ўраджайнасці: у лепшай апрацоўцы глебы, угнаенні, больш дакладнай уборцы і добрым насенні. Значнага прыросту прадукцыйнасці можна дабіцца шляхам павелічэння пасеваў пшаніцы і ячменю замест жыта і аўса (даюць лепшыя ўраджаі) і больш сеяць азімых, чым яравых (шматгадовы вопыт паказаў, што азімыя даюць лепшы ўраджай).

Вялікую ролю можа споўніць ахова збожжавых культур ад хвароб і шкоднікаў, а таксама барацьба з пустазеллем.

Інж. М. Сухажэбрскі

ПРА АНДРЫЯНКІ

(Працяг са стар. 1)

чоў наогул сістэматычна наведвае бібліятэку, а ў Андрыянках ёсць усяго каля 120 гаспадароў. Безумоўна, ёсць чытачы і не толькі з Андрыянак. Але нават калі мы іх налічым 48, то выйдзе просты рахунак, што на кожную хату прыпадае адзін чытач. Бібліятэка апякуецца пяццю бібліятэчнымі пунктамі, якія маюць 198 чытачоў.

На адной з бібліятэчных полак вісіць надпіс: «Кніжкі на рускай і беларускай мове». Захапіла гэта мяне. Размова пацякла іменна на беларускія тэмы. Валя шчыра прызнаецца, што кніжак на беларускай і рускай мове тут вельмі мала.

— Нам іх і не прыслалі многа, — гаворыць, — бо няма каму чытаць. Ёсць беларусы, ды яны гавораць «па-своему». А чытаць, дык не ўмеюць.

І сапраўды, рускія ды беларускія кніжкі найбольш чытае Васіль Верамчук і трэба сказаць, што прачытаў ён усе кніжкі на беларускай і рускай мовах.

На полцы між беларускімі кніжкамі віднее «Навуковы зборнік» выданы ГП БГКТ. Адлажыўшы першую старонку я паказаў Валі Каптэвіч, што першая з прац доктара Віснеўскага іменна напісана на польскай мове, хаця і гаворыцца ў ёй аб беларускіх вёсках.

— Можа гэтым можна зацікавіць людзей? — пытаюся.

Вочы бібліятэкара неяк праясніліся.

— Так, сапраўды, — сказала яна. — Тут людзі, а больш ўсяго ста рэйшыя, надта цікавяцц гісторыяй. Нават част просяць пра гістарычны кніжкі.

Як зацікавіць людзе Андрыянак іх роднай гіс торыяй? — узнікла ў на пытанне. Ці не варта бы ло б падумаць аб аргані заванні нейкага праблем нага курса па гісторыі і роднай зямлі і іх улас най гісторыі? Каб людз глыбей ведалі, чаму імен на не ўмеюць чытаць пабеларуску, ці руску. А мо' хто-небудзь з гэтай нагоды прачытаў бы Я. Коласа, Я. Купалу ці К Крапіву?

Да вываду астатковa мы не дайшлі, паколькі дзве асобы не можа вырашаць аб справе дзесяткаў. Але варта гэта прадумаць. **А. К.**

ЦІКАВАЯ П'ЕСА

(Працяг са стар. 3)

Наладзіўшы «сяброўскія» кантакты з прадстаўнікамі павета, дбае ён толькі пра сваю «рэпутацыю» ў вачах начальнікаў. Дзеля гэтай «рэпутацыі» гатовы ён прысвяціць жыццёвыя патрэбы людзей, ад імя якіх ён выступае. Паспяховым лякарствам на гэтага роду зазнайства з'яўляецца сіла калектыву. У выпадку п'есы М. Шулецкай гэтым калектывам будзе гурток Саюза сялянскай моладзі, у якім цэнтральную ролю адыгрывае трактарыст Лісіцкі.

Аўтар старанна падгледзіла адпаведныя характары. Яе героі — паўнакроўныя, далёкія ад схематызму людзі, якія пастаянна перажываюць шматлікія хістанні, так характэрныя для ўсіх нас. Дзеі п'есы плывуць шпарка, хутка накапляецца атмасфера глыбокага драматызму, якая прыкоўвае гледача. Сярод герояў у асноўным няма падзелу на «чорныя» і «белыя» характары. Выдзяляецца перш за ўсё разнастайнасць матываў людского дзеяння. Гэта толькі паглыбляе праўдзівасць сцэнічнага жыцця герояў, а п'есу шматзначна набліжае да сучаснага жыцця вёскі. Развязка канфліктаў і заканчэнне п'есы таксама зусім неспадзяваныя, далёкія ад папулярнай схемы.

Гурток, які шчыра папрацаваў бы над пастаноўкай «Сцёблаў саломы», сустрэўся б з вялікім зацікаўленнем жыхароў вёскі.

П'есу М. Шулецкай «Сцёблы саломы» можна атрымаць у парадняx аматарскага мастацкага руху пры Павятовых і Ваяводскіх дамах культуры. Гэтыя парадні маюць усе іншыя п'есы, якія выдала ЦПАРА. Можна таксама складаць пісьмовыя патрабаванні. (вр)

Дзетсады ТПД

Апрача 13 дзетсадаў арганізаваных Аддзелам асветы Павятовае Праўленне ТПД у Бельску арганізуе 12 дзіцячых садоў у вёсках Бельшчыны. У арганізацыі і апецы над малышамі прымаюць удзел вучні Педагагічнага ліцэя ў Бельску і групы гарцэраў з «нелагернага лета». Гэта адна з найлепшых і найтаннейшых развязак добрай апекі над найменшымі ў час жніва. (к)

Асяродак здароўя

Непадалёку гасцінца да Ялоўкі, які праходзіць паміж вёскамі Лявонавічы, Луплянка, Шымкі, відаць прыгожы беласцены будынак асяродка здароўя. Ён абгароджаны драцяною сеткаю. На мой розум такую агароджу павінен мець таксама пажарны басейн, які знаходзіцца побач асяродка. Тут няцяжка аб нейкі нешчаслівы выпадак на слізкіх бетанаваных яго берагах.

Будова асяродка амаль закончана, патрэбна толькі ўпарадкаваць усё.

Гэта каштоўны прыбытак для навакольных вёсак, якія будуць мець ужо на месцы медыцынскую апеку, без лішняй валакіты па далёкіх міхалоўскіх ці беластоцкіх амбулаторыях. (ся)

Загаспадароўваюць

У Ціванюках (Беластоцкі павет) ёсць 62 гектары вясковых паш, якія былі занядбанымі і дзікімі. Цяпер загаспадароўваюць іх. Сёлета паявілася тут першае сена — буйнае і сакавітае. Незагаспадараванымі засталося яшчэ каля дваццаці гектараў гэтых паш. (ся)

не ўварваліся сюды.

— Чаму там так стукаюць? — спытаў Распуцін.

— Нашы госці, відаць, адыходзяць. Пайду паглядзець, што там дзеецца.

На гары Дзімітр, Пурышкевіч і Сухоцін з пісталетамі ў руках, паспяшылі да мяне.

— Ну, як, ужо па ўсім?

— Атрута не дзейнічае.

— Але ж доза была велізарнай! І ён усё гэта выпіў?

— Усё.

Параіўшыся паміж сабою мы рашылі разам сысці ўніз, кінуцца на Распуціна і задушыць яго. Але потым я перапалохаўся, што гэта можа пакрыжаваць наш план. Распуцін нешта зразумее і хто ведае, да чаго здольны гэты чорт!? Я пераканаў сяброў, каб пакінулі мяне самога — узяў ад Дзімітра пісталет і пайшоў уніз. Распуцін сядзеў з апушчанаю галавою на папярэднім месцы і цяжка дыхаў.

— Нядобра вам? — запытаў я.

— Так галава звабілася цяжкая і штосьці паліць мяне ў жываце. Налі мне яшчэ мадэйры.

Выпіў і крыху павесялеў. Цікава, што яго быстрыя вочы не ўбачылі пісталета, які трымаў я за спіною, чакаючы аказіі, каб выстраліць у яго.

— Грыгорый Яфімавіч, — сказаў я, — памаліцеся...

Распуцін кінуў на мяне свой здзіўлены позірк, амаль спалоханы. Потым устаў і падышоў да мяне, гледзячы проста мне ў твар. Я зразумеў, што надышоў рашучы момант. «Куды цэліць: у скроню ці сэрца» — падумаў. Дрыжучы на ўсім целе, я выцягнуў руку, нацэліў у сэрца і націснуў цынгель. Распуцін са звярыным крыкам паваліўся на мядзведжую скуру.

ПАМІЖ ЖЫЦЦЁМ І СМЕРЦЮ

Праз некалькі хвілін перастаў варушыцца. Доктар сказаў, што куля трапіла ў аколіцу сэрца. Не было сумненняў: Распуцін не жыве.

...Згодна з нашым планам Дзімітр, Сухоцін і доктар павінны былі інсцэнізаваць ад'езд Распуціна дахаты. У выпадку, калі б тайная паліцыя сачыла за намі, Сухоцін павінен быў адыграць ролю «манаха»: апрануць на сябе яго шубу, шапку і ад'ехаць, у суправаджэнні Дзімітра і доктара. Потым усе мелі вярнуцца назад і, забраўшы цела, завезці яго на Пятроўскі востраў. Так і сталася: Дзімітр, Сухоцін і доктар ад'ехалі, а я з Пурышкевічам застаўся ў хаце.

Раптам агарнуў мяне незразумелы перапалох. Хутка збег я ўніз. Распуцін ляжаў на тым жа месцы, дзе пакінулі яго. Памацаў яго пульс і не адчуў найменшага знаку жыцця...

...Раптам сам не ведаю чаму, схапіў я трупа Распуціна і абедзвюма рукамі страсянуў. Цела пахілілася на бок і зноў упала. Я хацеў ужо ісці, калі раптам заўважыў, што яго левая павека непрыкметна задрыжэла, прайшлі дрыготкі па ўсім яго твары і Распуцін адкрыў левае вока, а потым правае. І гэтыя вочы бы ў змяі, пачалі ўглядацца ў мяне з д'ябельскай злосцю. Я стаяў, быццам укопаны. Хацеў уцякаць, але ногі падрантвелі.

У тую хвілю здарылася нешта незвычайнае. Распуцін гвалтоўным узмахам стаў на ногі. Выглядаў страшэнна: пена на губах, рукі бязладна махалі. І неспадзявана наткнуўся на мяне, стараючыся схапіць мяне за горла і быццам абцугамі сціскаючы маё плячо. Прытым, глухім і сіплым голасам выкрыкваў маё прозвішча...

...Нечалавечым намаганнем удалося мне вызваліцца ад ягоных рук. Ён зноў паваліўся на плечы, са страшэнным стогнам, сціскаючы ў руцэ абарваную нашыўку маёй курткі. Праз некалькі хвілін ізноў заварушыўся. Я кінуўся на ўсходы і пачаў клікаць Пурышкевіча.

— Бяжыце хутчэй, ён яшчэ жыве! — крычаў я.

У тую ж хвілю пачуў за сабою нейкі шум. Я хутка збег уніз па ўсходах, а Пурышкевіч бег услед за мною, з пісталетам у руцэ. Паўзучы на жываце і каленях, стогнучы і равучы, бы дзікі звер, Распуцін хутка поўз угору па ўсходах. Урэшце, сабраўшыся ў сабе, зрабіў скок і апынуўся каля тайных дзвярэй, якія выходзілі на панадворак.

Ведаючы, што гэтыя дзверы зачынены, я прыпыніўся на гары. Якое было маё здзіўленне і страх, калі дзверы адчыніліся і Распуцін знік у цемнаце. Пурышкевіч кінуўся за ім. На панадворку пачуліся два выстралы....

...былі тры брамы, адна з іх, цэнтральная, не была зачынена. Праз штыхеты заўважыў я, што Распуцін накіраваўся, менавіта, да гэтай брамы. Пачуўся трэці стрэл, потым чацвёрты. Распуцін пахіснуўся і ўпаў у снег. Пурышкевіч падбег да яго, пастаяў некалькі хвілін над трупам і, пераканаўшыся, што тым разам усё ўжо кончана, павярнуў дахаты...

...заўважыў я, як з аднаго боку беглі мае прыслугі а з другога — паліцыянт. Усіх траіх відавочна ўстрывожылі выстралы.

Я пайшоў насупраць паліцыянта і пачаў з ім размову, стоячы так, каб ён знайшоўся задам да месца, дзе ляжаў Распуцін. Я пераканаў яго, што нічога асаблівага не здарылася. Проста, страляў у паветра адзін з маіх сяброў. Правёўшы паліцыянта да варот, я вярнуўся да трупа, каля яго стаяла мая служба. Распуцін ляжаў на тым жа самым месцы, але мне здавалася, што ён змяніў месца. «Божа мой, — падумаў я, — няўжо ён яшчэ жыве?»

...Неўзабаве вярнуліся Дзімітр, Сухоцін і доктар Лазаверт, каб забраць цела Распуціна. Пурышкевіч усё расказаў ім, што здарылася ў час іх непрысутнасці. Загарнуўшы цела ў мяшок пагрузілі яго ў аўтамашыну і павязлі на Пятроўскі востраў. Там укінулі яго з масту ў рэчку. (а-ся)

З вандровак па свеце

Начной парой знайшліся мы ў сталіцы Фінляндыі Хельсінкі. Гэта такезма найбольшы фінскі порт на Балтыйскім моры. Фрагмент яго бачым на здымку. У глыбі агні начнога Хельсінкі. (авл)

Чаму гаворым „полька“

Паланэз — гэта назва ўрачыстага танца — у тлумачэнні з французскага абазначае польскі. Але чаму польскі танец называецца па-французску? Ён паўстаў у XVI стагоддзі як прыдворны танец, а магнаты ў многіх дварах феадальнай Еўропы гаварылі галоўным чынам па-французску.

Мазурка — польскі нацыянальны танец. Польскі танец і кракавяк. Яго танцуюць ужо каля 600 год. Нарадзіўся ён у Кракаўскім ваяводстве.

Здавалася б, што полька тым больш польскі танец. Аднак гэта не так. Полька чэшскага паходжання. І называюць гэты танец не ад імя палякаў. Па-чэшску — «полька» азначае палавіна. Полька напісана ў рытме дзве чацвёртыя, асноўны яе ход — паўкрокі. (ака)

Чаравічкі

На адной з многіх вітрын Дома-музея Пятра Чайкоўскага (г. Клін) стаяць маленькія сярэбраныя туфелькі. З боку на іх выпісаныя музыкальныя тэмы галоўных герояў оперы «Чаравічкі».

Цікавая гісторыя туфелькаў. Кампазітар атрымаў іх як падарак ад свайго друга — Н. Ф. фон Мекк на памятку аб першым сваім выступленні як дырыжора. На працягу многіх год Чайкоўскі адказваўся ад дырыжорскай дзейнасці. І толькі калі захварэў дырэктар, які выстаўляў «Чаравічкі», ён згадзіўся яго замяніць.

З таго часу і да канца Чайкоўскі выступаў з канцэртамі. Вось пра што нам расказваюць сярэбраныя «чаравічкі». (ака)

Не менш чым пяць разводаў

Найбольш усялякіх клубаў ёсць у Англіі, але найбольш дзіўныя клубы існуюць толькі ў Амерыцы. У Штатах, бы грыбы пасля дажджу, узнікаюць розныя клубы, да якіх могуць належыць толькі тыя людзі, якія маюць, напрыклад, аднолькавыя вочы, валасы ці пальцы, альбо любяць адну страву.

Нядаўна ў славутым горадзе амерыканскіх кінаакцёраў Галівуд арганізаваўся клуб дам, якія ўжо не менш чым пяць разоў развяліся. Гэты клуб мае свой знак у выглядзе сплеценых пяці пярсцёнкаў. Лічба членаў гэтага клуба павялічваецца з дня на дзень.

УСЁ ПАЧАЛОСЯ З КРАТЭРА «МЕСТЫНГ»

Астраномы Казанскага універсітэта адзначылі 70-годдзе першых назіранняў Месяца. У ліпені 1895 года ў журнале абсерваторыі з'явіўся першы запіс аб тым, што прафесар А. Красноў з дапамогай геліяметра наглядаў кратэр «Местынг — А». З таго часу гэты інструмент выкарыстоўваецца для даследавання вярчэння і фігуры Месяца.

Нашы назіранні за Месяцам, сказаў карэспандэнту ТАСС дырэктар абсерваторыі прафесар А. А. Няфедзьеў, на працягласці не маюць сабе роўных.

РЭСПУБЛІКА САН-МАРЫНА

Ад Адрыятычнага мора да сэрца Апенінскіх гор цягнецца дасканалая аўтастрада. Злучае яна прыморскі горад Рыміні з найменшай рэспублікай свету — Сан-Марына. Гэту рэспубліку ледзь відаць на палітычнай карце Італіі. Падарожнага, які знойдзецца на граніцы паміж Італіяй і Сан-Марына, вітае выразны надпіс, што адсюль пачынаецца «вольная зямля Сан-Марына». Сапраўды, гэты горскі народ стварыў дзяржаву, якая мае амаль двухтысячныя традыцыі, прытым, дэмакратычныя і свабодалюбівыя.

Ужо ў 301 годзе нашай эры існавала рэспубліка Сан-Марына, дзяржаўная структура якой не змянілася амаль па сённяшні дзень. Ужо тады было пастаноўлена, што кіраваць гэтай дзяржавай будзе консул выбраны ў агульным галасаванні. Праз доўгія вякі выбары адбываліся заўсёды гэтак сама: бацькі сем'яў зыходзіліся на пляцы перад сядзібаю ўрада, высоўвалі кандыдатаў і галасавалі на іх. Калі ў XV ст. народ Сан-Марына быў настолькі вялікі, што пляц аказаўся замалы, пастаноўлена выбіраць 60 членаў, так званай Вялікай рады, якая пасля выбірала спасярод сябе двух консулаў — званых пазней рэгентамі.

Гісторыя рэспублікі поўная небяспечнасцей і замахаў на яе суверэнітэт. Найбольшая небяспека пагражала ёй з боку рымскага папы, якому надта не падабалася яна. Напалеон, змагаючыся супроць папства, намагаўся здабыць прыхільнасць сан-марынінцаў абяцаючы ім новыя тэрыторыі, «доступ да мора» праз порт Рыміні. Але асцярожныя рэгенты не захацелі браць Рыміні, слушна баючыся, што давядзецца потым строга разлічыцца з захопу гэтага порту, — а мо' нават страціць усё!?

У час першай і другой сусветных войнаў Сан-Марына захоўвала нейтралітэт, не знаходзілася пад ніякай акупацыяй. Сапраўды, надзвычайная гісторыя: дзве тысячы год Сан-Марына існуе незалежна. Стварыў гэту рэспубліку рымскі рамеснік - каменшчык Марынус, гарачы абаронца маладога тады хрысціянства.

Ад моманту разгрому фашызму ў Італіі, Сан-Марына рашуча падтрымоўвала прагрэсіўныя сілы; сталася яна, як гаварылася, «чырвонай рэспублікай». У 1955 годзе сан-марынінцы выбралі да сваёй Вялікай рады — 19 камуністаў, 16 левых сацыялістаў, 24 хадэкаў, 1 сацыялдэмакрата. Створаны радаю новы ўрад пастанавіў правесці рэформы, аб якіх у суседняй Італіі марылі як аб нейкай далёкай будучыні. У Сан-Марына вырашылі аддаць зямлю памешчыкаў сялянам (за выкупам). Хадэцкі Рым занепакоіўся не на жарты! Тады пісалася ў газетах, што італьянская хадэцыя, за ціхаю згодаю Ватыкана і амерыканскага Дзяржаўнага дэпартамента, пачала дзейнічаць так, каб — «выразаць з сэрца Апенінаў санмарынінскую чырвоную балячку».

Аднойчы, у замку Дагане на граніцы з Італіяй, сабралася група рэакцыйных санмарынінскіх дзеячоў, якая ўтварыла «рэвалюцыйны ўрад». Пры дапамозе 150 пераадзетых у санмарынінскую форму італьянскіх паліцыянтаў гэты «рэвалюцыйны ўрад» пачаў галаслівы «марш на сталіцу». Урад Сан-Марына аб'явіў мабілізацыю. У адказ на гэта італьянскія вайсковыя часці абкружылі граніцы малюткага Сан-Марына і ўстанавілі блакаду.

Здарылася гэта сем год таму назад.

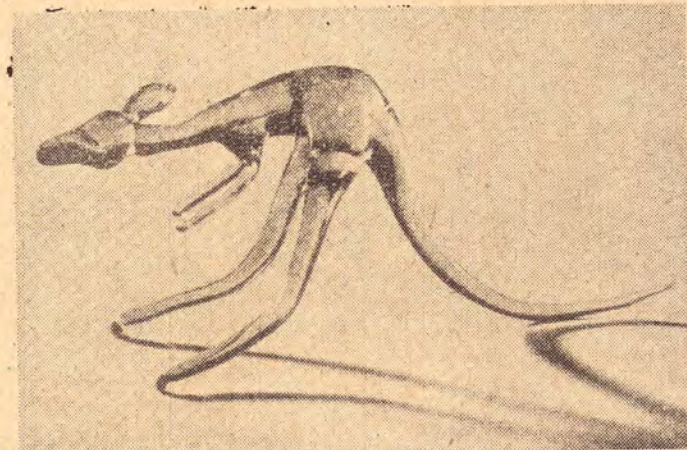
Цяпер, нягледзячы на тое, што да ўлады дайшоў контррэвалюцыйны ўрад, які так яхідна паслужыўся італьянскімі штыхамі і прымусам, у Сан-Марына надалей адбываецца, як кажуць, «паварот мас у лева» — 14 камуністаў уваходзіць у склад цяперашняй Вялікай рады. Контррэвалюцыя, аб якой марылі змоўшчыкі з Дагане, не зусім удалася... (с. я.)

Звычайнае шкло

Львоўская фабрыка фірмы «Радуга» акрамя крышталю, шкла, дэкаратыўных ваз прадукуе шкляную скульптуру.

Спачатку паяўляюцца нарыхтоўкі — разнаколерныя шкляныя палачкі, потым яны ператвараюцца ў руках мастака ў твор мастацтва. Трэба мець цвёрдую руку і дакладнае вока: шкляная скульптура ствараецца ў вокамгненне. Пад моцным полымем газавай лямпачкі шкло ператвараецца ў цякучае рэчыва. Затым выцягнуты струменьчык падрэзваецца нажніцамі — адзіным інструментам шклянага скульптара, — а праз некалькі секунд утвараецца як бы накід будучага твора. Яшчэ некалькі мінут і твор можна лічыць зробленым. Канчатковы вынік працы скульптара вы бачыце на гэтых фотаздымках. (лів)

Аляксей Карпюк

ПУШЧАНСКАЯ АДЫСЕЯ

Група дэсантнікаў капітана Чыгрова складалася з васьмі чалавек. Патрэбны былі людзі стаўляць на варту, пасылаць за харчамі, фуражом. Для гэтай мэты камбрыг Петрасян выдзеліў Чыгрову гаспадарчы ўзвод. Патрэбен быў і перакладчык. Петрасян перадаў мяне, а ў Чыгрова ўзяў пятнаццаць кілаграмаў толу. Чыгроў паабяцаў:

— Калі шпіён — раскушу хутка!

У капітана былі дзве зямлянкі. У адной змяшчаўся ён сам з радысткай.

У другой — шэсць дэсантнікаў з узводам, разам чалавек дваццаць пяць.

Група Чыгрова займалася толькі разведкай. Сачыла, дзе стаяць немцы, што вязуць па чыгунках, шашы, як абыходзяцца з насельніцтвам. Пяць дэсантнікаў збіралі звесткі, радыстка перадавала іх у Маскву шыфраграмамі. Усё рабілася без удзелу людзей з узвода.

Медсястра Маруся — трыццацігадовая жанчына з мужчынскімі рысамі твару і ў ватніх ганавіцах — у нашай зямлянцы была шостай дэсантніцай.

Пачынаю жыць у групе. Хочацца выяўляць, дзейнічаць. Цяпер жа ўсё маё геройства ў тым, што запрагаю каня, еду на вёску, прывожу сена, бульбу. Або сяку на кухні дровы. Яшчэ стаяў на варце. Допытамі болей не тузаюць.

68

Канчаткова развеялася падазронасць да мяне пасля канфуза са скулай.

Надумалі петрасянаўцы ўзарваць мост. Спадзяваліся, што яго ахоўваюць нямецкія вартавыя. Уночы, насвістваючы нямецкі марш, я меўся наблізіцца да варты, закідаць гранатамі, тады падрыўнікі закладуць міну.

Якраз мяне апанавала партызанская хвароба — скулы. Дакладваю Чыгрову.

— Нахай Маруся паглядзіць!

Халерная скула вылезла ў такім месцы, што хутчэй даўся б сябе застрэліць, чым паказаць яе жанчыне. Раздзявацца адмаўляюся. Маруся глядзіць падазрона.

Набліжаемся да моста. Варты ніякай на відаць, карыстацца нямецкай мовай няма патрэбы. Разам з астатнімі залажу ў кусты. Пакуль закладаюць тол пацíху сыкаю, бо як ні ляж, а баліць аднолькава.

Пасля ўзрыву адпекуль з'яўляюцца немцы. Мы залятаем у вёску, бяром коней, садзімся. З першых крокаў скула прарываецца і боль як рукой здымае. Да лагера ўсё забываю. Марусю гэта насцярожвае яшчэ больш. З брыгады яна выклікае фельчара

Фельчар аглядае мяне і лаецца, што я ездзіў на заданне. Хлопцы дружна нападаюць на медсястру. У той вечар задаволены ляжу на нарах, пераможна зыркаю на Марусю, а яна, надзьмутая, ходзіць па зямлянцы і, як заўсёды моцна шоргае ватнімі нагавіцамі, бо калені ў яе неяк вывернуты ўсярэдзіну.

Нашу радыстку завуць Галяй. Яна з закончанай дзесяцігодкай, недасяжная. З-за самалюбства раблю выгляд, што яе не заўважаю, быццам яна для мяне — нішто.

69

У Галі — жвавы бляск у вачах ды сардэчны, багаты інтанацыяй, голас. Пры сустрэчы яна мяне палохаецца. Зразумела. Яшчэ не высветлена, ці не нямецкі я шпіён!...

Стараюся менш сустракацца, каб не рабіць дзяўчыне прыкрасці.

Аднаго разу стаю на варце. Яшчэ днём пайшоў дождж, прыбіў снег, на вечар хапіў марозік. Дыхаецца лёгка, паветра вострае, свежае. Па небе нясуцца дымныя хмурынкі. Хочацца гэтак сама некуды імчаць, нешта вялікае рабіць, але магу толькі налічыць сотню крокаў да кухні і назад ды грызці сушаныя ягады, якімі пачаставаў мяне новы сябра Меер.

Чую хрумстанне ботаў па храпе. Прыслухоўваюся. З брыгады нехта прэцца. Здагадваюся — Галя!

— Ой! — спыняецца яна.

Чорт, зноў напалохаў.

— Добры вечар, — кажу вінавата.

— Добры вечар. Гэта вы?

— Я...

— Вартуеце?

— На варце...

Галя не адыходзіць, маўчыць. Маўчу і я. Толькі чуецца яе частае і лёгкае дыханне, бадзёрае гудзенне вярхоў сосен ды, нібы касцяныя, стукаюцца абледзянелыя галінкі. Твар радысткі надта змяніўся, пахуднеў.

70

ТРЫБУНА чытачоў

ПЛАНЫ НА 1966-67 ГАДЫ

На Гайнаўшчыне мясцовыя ўлады і ўстановы прыступілі да падрыхтоўкі праектаў гаспадарчага плана і бюджэта на 1966 год, а таксама асноўных прадпасылак на 1967 год. Зроблены ўжо графік прац. Грамадскія рады нарадовыя складаюць прапановы адносна забеспячэння ў мінеральныя ўгнаенні, механічныя прылады, будаўляныя матэрыялы, а таксама адносна кантрактацыі сельскагаспадарчых культур, грамадскіх чынаў і капітальных рамонтаў.

Прадпрыемствы цэнтральнай прамысловасці падрыхтавалі ўжо анкеты, на якіх вызначылі асноўныя паказчыкі праектаў плана на 1966 год.

Ю. Козак
Гайнаўка

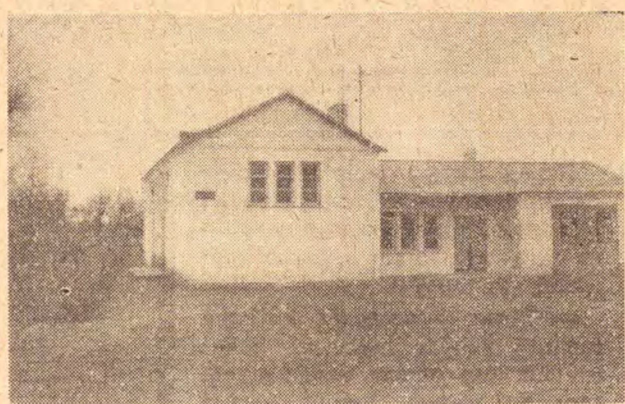
ПРАДАЛІ СВЯТЛІЦУ

У 1957 годзе, як я памятаю, было ў святліцы 48 крэслаў, 2 шафы з кніжкамі, 2 радыёпрыёмнікі. Светліцовым быў Яфім Радчук. Было ўсё добра некалькі год. Моладзь з Дашоў арганізавала забавы. Гэтая святліца была цэнтрам культурнага жыцця моладзі. Потым пачалі крычаць, што Радчук за заробленыя грошы ў святліцы багацее. Радчук пакінуў працаваць на нейкі час. І тады паракрадалі крэслы, укралі 2 радыёпрыёмнікі, парвалі кніжкі.

Пасля павет узяў прадаў гэтую святліцу цыганам. Дашы асталіся без святліцы. Дзе арганізаваць забавы? Гэта асноўная цяпер задача моладзі з Дашоў. Яшчэ раней святліцу ўзяла ў свае рукі пажарная каманда. Пакрыла яе, правяла на свой кошт святло, уламжыла падлогу. Пажарная каманда больш выдала грошай, як узяў павет ад цыганоў. Святліцу прадалі, а цэменту не хочуць даць Кляшчэлі, каб пабудаваць другую святліцу з пустакаў. Жыхары вёск: Дашы грамадскім чынам навазілі жвіру на пустакі, але калі будаваць будуць, то бог іх ведае. Раней у святліцы былі кніжкі, розныя часопісы, можна было паслухаць радыёпрыёмніка. А цяпер жыхары Дашоў слухаюць, як вечарам кумкаюць жабы.

Сталы чытач «Нівы»
Сёмка Сіліванові
Дашы

Нядаўна пабудаванае памяшканне для ГРН.

Тут змяшчаецца «Клуб-кавярня», бібліятэка і пажарная каманда.

ДАСЯГНЕННІ ЛАСІНКІ

Дваццаць год таму назад Ласінка была, як кажуць, забітая вёска. На вуліцы стаяла балота, дзе цяжка было праехаць, а нават прайсці. Не раз прыходзілася гаспадарам вывальвацца сярод балота з сенам або збожжам. А цяпер Ласінка прыгожая вёска ў Гайнаўскім павеце. Яна налічвае больш 100 гаспадароў. Там можна прыемна правесці вольны час ад працы. Вялікую ролю ў гэтым адыгрывае «Клуб-кавярня», дзе можна выпіць кавы, пагуляць у шахматы, пачытаць газету і паслухаць радыё.

У «Клубе» знаходзіцца сцэна, на якой выступаюць з п'есамі мастацкія гурткі з розных вёсак. У ім таксама адбываюцца вечарынкі. Кіраўніком «Клуба» з'яўляецца Вера Дзмітрук, жыхарка Ласінкі. У гэтым самым доме знаходзіцца грамадская бібліятэка і пажарная каманда. Грамадская бібліятэка ў Ласінцы налічвае 140 чытачоў. Найбольш папулярнымі кніжкамі з'яўляюцца гістарычныя аповесці. Бібліятэкарам з'яўляецца Мікалай Астапчук, жыхар з вёскі Кавела. Пад яго наглядам 10 пунктаў бібліятэчных. Моладзь з Ласінкі за добрую грамадскую працу ад Саюза сялянскай моладзі атрымала ўзнагароду — тэлевізар, які стаіць у «Клубе». Дзесяць вёсак грамады Ласінка атрымала электрычнае святло, а ў Гарадзіска, Крыніцы і Вольку электрычнае святло будзе праведзена ў наступнай пяцігодцы. Як інфармуе нас старшыня ГРН Шымон Паўлоўскі, жыхары вёсак Гарадзіска, Барысаўка, Рэпіска, Трывежа, Ласінка, Кавела і Волька забавязаліся чынам адрабіць па 100 зл на шашы, якая злучае Ласінку і Трывежу.

Да грамадскай працы ўключаюцца таксама школьнікі. У час навучальнага года дапамагалі яны будаваць «Клуб-кавярню» і абсаджвалі дрэўцамі вуліцу. Пад камандай кіраўніка школы Сяргея Бароўскага вучні прынеслі дошак і збудавалі пачакальню, якая стаіць на прыстанку ПКС. Вялікую ролю ў развіцці сельскай гаспадаркі адыгрывае тутэйшы аграном Сяргей Плеза. Ён выязджае на вёскі і вучыць сялян, як гаспадарыць на сваіх палях, каб атрымаць лепшы ўраджай.

Міша Тэлешэўскі
вёска Рэпіска

Дарагое Сэрцайка!

Моладзі ў нас мала, і вельмі рэдка бываюць забавы. Таму сумна. Мілай разрыўкай для мяне з'яўляецца кожны нумар «Нівы», якую чытаю «ад дошкі да дошкі». Вельмі люблю чытаць «Сардэчныя тайны». Але вось прыйшлося і мне напісаць і параіцца.

Я яшчэ вельмі маладая. Маю 17 год. Скончыла сельскагаспадарчую школу, і хоць добра вучылася, бацькі не пусцілі далей вучыцца, бо няма каму працаваць на гаспадарцы. На забавах у суседніх вёсках заўсёды маю паводзіны. Падабаюся я хлопцам, але мне спадабаўся толькі адзін. Так вось я пазнаёмілася ў мінулым годзе з Косцем. Зімою прыязджаў ён да мяне рэдка, пісаў пісьмы. Перад самым войскам бачыліся мы штонядзелю.

Прыязджаў да нас дахаты, размаўляў не толькі са мной, але і з маімі бацькамі на розныя тэмы. Ведаю, што Косця падабаецца і маім бацькам. Ён таксама пакахаў мяне. А мне здаецца, што я ніколі ўжо нікога не пакахаю так, як Косцю. У свет за ім пайшла б. І ўсё было б добра, каб не тое, што хлопец мой старэйшы за мяне на 10 год. Хацеў бы ён жаніцца, а я яшчэ замаладая. Прынамсі да 20-ці год не думаю выходзіць замуж. Шкада ж маладых год. А ён сказаў, што можа на мяне чакаць толькі адзін год, каб я скончыла 18. І тады хоча жаніцца. Мама мая мне не дазваляе выходзіць так рана замуж, кажа, што мне яшчэ будзе не адзін, якога пакахаю. А мне здаецца, што яна не мае рацыі. Я ніколі нікога ўжо не пакахаю так, як Косцю. Не магу спаць, усё думаю пра Косцю. Як я маю паступіць?

Валя з вёскі К.

Дарагая Валя!

Веру, што ты пакахала Косцю, і табе здаецца, што больш у жыцці нікога пакахаць ужо не будзеш магла. Але пераканаешся, што не так ужо трагічна. Твая мама мае рацыю, што зарана выходзіць у 18 год замуж, а таксама мае рацыю і ў тым, што табе яшчэ не адзін хлопец спадабаецца. Гэта праўда. Бо ў 17 год, пакахаўшы першы раз, заўсёды здаецца, што гэта першае і апошняе каханне. Аднак гэта няпраўда. Гэта толькі маладосць. Праз некаторы час можа аказацца, што гэта не было каханне. Хоць усюды бываюць выключэнні.

І я табе раю не выходзіць у такіх гадах замуж. Зусім згаджаюся з тваёй мамай, якая жадае табе толькі добрага, вядома. Пішаш, што твой хлопец цяпер у войску. Вельмі добра. Маеш яшчэ толькі часу, каб пераканацца, ці сапраўды ты яго кахаеш, ці не. Час — найлепш праверыць пачуцці. Пака Косця вернецца з войска, усё напэўна выясніцца. А калі акажацца, што ты сапраўды яго кахаеш, дык Косця калі таксама пакахаў цябе, напэўна трошкі яшчэ пачакае. А тады ўсё будзе добра.

(Запытанні твае ў канцы пісьма нічога важнага не абазначаюць. Курыць папяросы, калі ты іх увогуле не курыла, не раю. Калі цябе частуе, падзякуй і толькі ўсяго. Гэта выйдзе ўсім на карысць).

Усяго добрага!

СЭРЦАЙКА

У кутках вачэй выдзяляюцца ружовыя падушачкі. Голас — па-дзіцячы тонкі, з дрыжаннем, даверлівы. І ўся яна выглядае чамусьці надта сіратліва.

— Што з вамі? — шчыра дзіўлюся.

— Захварэла... Грып...

— Бо, трымайце лякарства! — працягваю ёй жменю ягад.

Яна палохаецца.

— Бярыце, бярыце!

— Ой, не трэба! — бароніцца яна.

Але рук не адымае, калі сыплю сушаныя ягады. Нават паварочвае далоні ўверх, каб не рассыпаліся.

— Наварыце сабе чаю!

— Добра, навару... — абяцае паслухмяна.

— Галіна Міхайлаўна, вам нельга быць столькі на дварэ! — з падазронай строгасцю крычыць медсястра ад уваходу ў камандзірскую зямлянку.

Яны ж былі на «ты»!

— Іду, Маруся! — кідаецца Галя ад мяне.

Неахвотна плятуся па дарожцы. Набліжаюся да шалаша-кухні. Кухар грэе ваду ў катлах, нешта бурчыць сабе пад нос. Пару спозненых партызан вячэраюць і бразгаюць у пустых місках касцямі. Тут нецікава. Паварочваю да камандзірскай зямлянкі.

З тыльнага боку акно, але шыбы ў ім з сярэдзіны пабялілі, нічога не відаць. Падкрадваюся да коміна. Нячутна вылятае дымок з іскрынкамі, дыхае на мяне цяплом, нібы лашчыць. Кладзе дровы, грэе чай!... А капітан?...

— Алёшка, давай у зямлянку, змена! — крычаць мне.

Вяртаюся з варты, валюся на нары. Меер на дзвюх струнах скрыпкі ўмудраецца выводзіць нейкую мелодыю. Хлопцы слухаюць, а мяне гэта не кранае. Не выходзіць з галавы капітан. Ужо некалькі дзён яго няма ў лагеры, некуды адправіўся з дэсантнікамі. Аднак вернецца ж! І зноў будзе жыць разам! Як яны ўжываюцца ў адным памяшканні? Шырма дзеліць зямлянку на

71

дзве паловы, — я бачыў, калі заносіў дровы. На адной палавіне нары засланы суровымі пасцілкамі, кажухом, на другой — рацыя, батарэі чысціня і ўтульнасць. Гм, шырма... Усё роўна трэба спаць блізка адно ад другога, мыцца. За кволай палатнянай перагародкай усё ж чуваць, калі раздзяваешся...

Да Чыгрова адчуваю пякучую рэўнасць. Гэта высокі чарнявы мужчына-прыгажун гадоў трыццаці... Эх, атрымаць бы якое заданне, ці што!

У зямлянку ўвальваецца старшына. Ён быццам адгадаў маё жаданне:

— Раніцой возьмеш Меера, Кулешу, запражэш Лысага і паедзеш на суткі ў заслон!

— Куды?

— Дзе быў мінулы раз.

— І я-а-а? — сціхае Меерава скрыпка.

— Усё мне і мне-е! — бурчыць гультай Кулеша. — Толькі ўчора вярнуўся ў лагер...

Я радуюся. Заслон — нешта цікавае. І давяраюць самастойнае заданне, людзей!

Адзінай жанчыне ў зямлянцы, Марусі, выдзелілі закутак за печчу. Яна вяртаецца ад капітана, пачынае са злосцю бразгаць кацялкамі, лыжкамі.

— Што за камар цябе ўкусіў, Маша? — дзівіцца хтосьці.

Медсястра маўчыць. Ведаю з-за чаго вар'юеш! Галя сама п'е чай з ягад. Медсястра бачыла, як Меер мяне частаваў. Па натуры я чалавек злапомны, не магу ёй даравапь падазронасці. Разбірае пераможнае здавальненне. Маруся ўздыхае і паціху пяе:

Дороги наши встретиться не могут,
Тебя ждет счастье, а меня печаль!...
Во, во, якраз!

(Працяг будзе)

72

КІНО

ПРАГРАМА
на 17 — 22. VIII. 1965 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа

„Poślubny rejs" (angl.), 17 — 18. „Wyspa złoczyńców" (polski), 19 — 20. Biedni bogacze" (węgierski), 21 — 22.

Кляшчэлі

„Rywalki na lodzie" (chiński), 17 — 18. „Babcia, dziadkowie i ja" (radz.), 19 — 20. „Hasło „Odwaga" (angl.), 21 — 22.

Дубіны

„Handlarze opium" (chiński), 21 — 22.

Нарва

„Hatiffa" (NRD), 18 — 22.

Нараўка

„Hasło „Odwaga" (angl.). 18—22.

Чаромуха

„Protestúję" (niemiecki), 17 — 19. „Człowiek I-go stulecia" (radz.), 20 — 22.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі

„Dwója z wychowania" (radz.). 18 — 22.

Райск

„Więzy krwi" (radz.), 18 — 22.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок

„Wyspa złoczyńców" (polski), 17 — 18. „Ten wstrętny celnik" (franc.), 19 — 20. „Ulica graniczna" (polski), 21 — 22.

Міхалова

„Między nami złodzejami" (czeski), 17 — 18. „Skarb" (polski), 19 — 20. „Strzał we mgle" (radz.), 21 — 22.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц

„Wyspa złoczyńców" (polski), 17 — 18. „Drewniany różaniec" (polski), 19 — 20. „Biedni bogacze" (węgierski), 21 — 22.

Мілейчыцы

„Skrawek ziemi ojczystej" (radziecki), 17 — 18. „Towarzysze broni" (franc.), 19 — 20. „Późne popołudnie" (polski), 21 — 22.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Шудзялава

„Ludwiku do rondla" (jugosłowiański), 18 — 22.

Сідра

„Ewa A-5116" (polski), 17 — 18. „Irena do domu" (polski), 19 — 20. „Głos ma prokurator" (polski), 21 — 22.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ружаныcток

„Królowa Krystyna" (USA), 17 — 18. „Kto sieje wiatr" (USA), 19 — 20. „Grzeszny anioł" (radziecki), 21 — 22.

У мясцовасцях Новы Двор. Орля і Чыжы ў днях 17 — 22. VIII. 1965 г. фільмы высвятляцца не будуць.

Кабылянскія жыхары будуюцца

Старыя Кабылянскія (Беластоцкі павет) будынкі з кожным годам ліквідуюцца. На іх месцы будуюцца прыгожыя дамы, сярод якіх шмат мураваных. Саламяная страха памалу знікае. Зараз нават старыя хаты пакрываюць чарапіцай. Тут, хто будуе хлявы і гумны, таксама не крые іх саламяю. Усё выглядае прыгажэй і прыямней.

Ірэна Амброжэй
Кабылянка

НЕ ДАРОС

— Дзяўчынка, скажы, калі ласка, каторая гадзіна?

— А мой гадзіннік яшчэ не ведае, каторая гадзіна. Ён маленькі.

— Мамка, да нас ідзе турыст! — закрычаў дзесяцігадовы Алёшка.

Госць увайшоў у хату, зняў з галавы берэт і, як бы трымаючы ў руках шклянку, засмактаў і сказаў:

— Васер.

Маці тут жа зразумела ўчым справа і паслала Галю ў склеп па малако.

Турыст скінуў з плячэй нейкую торбу і, сеўшы на табурэтку, сказаў:

— Бітэ.

Уся сям'я сабралася паглядзець чалавека з далёкіх краёў, малыя дзеці згрудзіліся за парогам.

Галя прынесла збан малака, халоднага і тлустага: паставіла кубак дачыста выцерты ручніком і ўбачыла задаволеную ўсмешку чужаземца, які зноў сказаў:

— Мільх!

Маці расчулілася:

— Бедненькі ён, па-нашаму не ўмее ні бэ, ні мэ. Цяжка яму так падарожнічаць.

А Галя заўважыла:

— Які ён запылены, з торбаю валочыцца...

— Сціхні! — прыкрыкнуў на яе бацька. — Турысты не ходзяць у касцюмах, яны пазнаюць нашу краіну і прыроду.

Турыст выпіў збан малака і, зглядзеўшы на акне слоі з марынаванымі селядцамі, сказаў:

— Хэрынг.

— Гэта так па-іхняму называюць селядцы, — дагадаўся бацька.

Маці закруцілася па хаце мармычучы пад носам:

— Ён галодны, не ўмее папрасіць есці...

Перад госцем паявілася вэнджаная каўбаса, прыхаваная на жніво, маладыя агуркі толькі што заквашаныя, хлеб, яблыкі папяроўкі.

— Эсэн! — чуць не хліпнуў госць і ўзлўся ламасаць пачастунак, аж шчокі пачырванелі яму ад натугі. Уплёўшы ўсё да крышкі, турыст устаў, прыціснуў руку да сэрца і пакланіўся гаспадыні ды гаспадару. Яго рука сунула на стол каляровы банкнот. Сказаўшы «Аўфвідэрзэйн» ён вышаў з хаты.

Бацька зараз жа хапануў банкнот і здзівіўся:

— Гэта ж яшчэ перадваенныя грошы! Відаць, хтосьці надуў нашага турыста і выменяў долары на старыя грошы...

Бацькавы дагадкі перапыніў Алёша:

— Мама! Наш турыст гаворыць з суседам!

Бацька, маці, Галя і Алёшка сунуліся ў адчыненае акно. Бачылі, як сусед пашляпаў па плячу турыста і развітаўся з ім.

Бацька не стрымаў і загаварыў да суседа:

— Не ведаў я, Антон, што ты па-нямецкаму лапочаш.

— Што ты!? — здзівіўся Антон. — Я зроду не чуў нямецкай размовы, усю вайну ў бульбе праляжаў...

— А з турыстам ты як гаварыў? — перапыніў бацька Антонава апраўданне.

— З якім турыстам? — не зразумеў Антон. — Я з ніякімі турыстамі не знаюся, я гаварыў з цяпер з Ванькам, ён аж з вёскі Сухая Яма, яшчэ мае пятнаццаць кіламетраў дахаты. Сядзеў у турме, два гады ўляпілі яму за пакражу, вось, на днях выпусцілі яго на свабоду...

Бацька злосна адпіхнуў усіх ад акна і папёр Алёшку пасвіць свіней на выган.

ДЗЯДЗЬКА ЛЯВОН

Без слоў.

Я заўсёды адной думкі з людзьмі, якія са мною згаджаюцца.

УСЯЧЫНА

Спаць хочацца

ЛІСА І ВОЖЫК

Ліса аднойчы Вожыку сказала:
— Калі цябе пацалаваць паспрабавала,
Тады адразу я й пазнала,
Што да кахання ты нягожы.
— Яно і праўда, можа,
Бо я ж не певень, — адказаў ёй Вожык.

ЯЗЭП САУРЫЦКІ

КОСКА

Нямецкі пісьменнік і рэдактар Тэадор Фантанэ (1819—1898) аднойчы атрымаў вершы. У суправаджальным пісьме было сказана:

«Я прынцыпова не стаўлю косак, лічу іх непатрэбнымі. Прашу вас самога паставіць іх там, дзе вы лічыце гэта неабходным». Фантанэ, адаслаўшы вершы аўтару, напісаў:

«Прашу вас у наступны раз прыслаць толькі адны коскі, вершы я напішу сам!».

ХТО БОЛЬШ

Здарылася гэта ў Шатландыі (Шкоцыя). У тэатры адзін з гледачоў згубіў партфель з грашыма. Дырэктар тэатра аб'явіў аб гэтым у час перапынку, гаворачы:

— Паважаныя гледачы! Адзін джэнтэльмен згубіў партфель, у якім знаходзіцца 180 фунтаў штэрлінгаў. Таму, хто знайшоў і добрасумленна зверне партфель з грашыма засмучанаму ўласніку, аблігае ён як узнагароду 30 фунтаў.

У той момант адзываецца хтосьці з залы:

— Я дам сорак фунтаў! (а-вр)

Песні па заяўках

Па просьбе Кіры Мінюк з кал. Петухоўка, Бельскага павета, змяшчаем песню з кінафільма «Первый день мира».

БЕРЕЗЫ

Я трогаю русые косы,
Ловлю твой задумчивый взгляд.
Над нами весь вечер березы
О чем — то чуть слышно шумят
Березы, березы,
Родные березы не спят.

Быть может, они напевают
Знакомую песню весны,
Быть может, они вспоминают
Суровые годы войны.
Березы, березы,
Родные березы не спят.

Неужто свинцовой метелью
Земля запылает окрест
И снова в солдатских шинелях
Ребята уйдут от невест?
Березы, березы,
Родные березы не спят.

Я трогаю русые косы,
Ловлю твой задумчивый взгляд.
Не спят под Москвою березы,
В Париже каштаны не спят.
Березы, березы,
Родные березы не спят.

— Тата, дай я цябе намераю. Дзядзя казаў, што ты на заводзе вырас.

ПАРАДАВАЎ

Убачыў мяне вясною шасцігадовы Дзіма і сказаў:

— А вы, дзядзька, пастарэлі на цэлую зіму, але ўсё роўна вы яшчэ дзядзька, а не дзядуля.

РАЗУМНЫ ДОКТАР

Да школьнага доктара заходзіць вучань і гаворыць: «Доктар, дайце мне, калі ласка, лякарства. У мяне рэзкія болі ў жываце».

« Што ты ўчора еў?» — пытае доктар.

«Няспелую гароднiну», — адказвае вучань.

«Тады я дам табе лякарства для вачэй».

«Для вачэй?» — здзіўляецца хлапчук.

«Так, для вачэй, каб ты ў наступны раз бачыў, што ясі!»

Няма на свеце незаступленых людзей, бо на месцы кожнага мудраца, чакаюць яшчэ мудрэйшыя...

Думкі ёсць падобныя да глыбокай студні, у якой не можна дагледзецца дна.

Маленькія, але цярплівыя кропелькі дажджу, зварушаюць сумленне найцвярдзейшай скалы.

Часам і праз вышуканыя культурныя словы выяўляюцца вострыя зубы.

Плантацыя зла не патрабуе сталага догляду, бо яе карэнні расцягваюць усюды хуліганы.

Adres redakcji Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony red naczelny [illegible] Warunki prenumeraty: miesięcznie - 2,40 zł, kwartalnie - 7,20 zł, półrocznie - 14,40 zł, rocznie - 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46. Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bitk C-3